

Dönmek veya Dönmemek, İşte Bütün Mesele Bu *

To Return, or Not to Return, That is the Question

M. Emir Rüzgar**

To cite this article/ Atf için:

Rüzgar, M. E. (2020). Dönmek veya dönmemek, işte bütün mesele bu. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(4), 1080 - 1115.
doi: 10.14689/issn.2148-2624.8c.4s.2m

Öz. Bu araştırmada temel amacım, Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Batı bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinde eğitimlerine devam eden yahut yakın zamanda mezun olmuş Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarını ve bu kararı verirken nasıl bir düşünce yapısına sahip olduklarını incelemektir. Bu amaca ulaşmak amacıyla nitel yöntem tercih edip 19 katılımcı ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirdim. Verilerin analizinde tematik içerik çözümlemesi yaklaşımını kullandım. Analiz sonucunda dönme kararı veren katılımcıların kararlarının altında yatan esas nedenin, Türkiye'ye bilgi ve teknoloji aktarımı olduğunu belirledim. Dönmeme kararı veren katılımcıların ise daha iyi bir ekonomik güce sahip olmak, daha rahat bir siyasal atmosferde yaşamak ve daha profesyonel bir çalışma ortamında kariyer yapmak nedenlerinden etkilendiğini saptadım. Katılımcılar beyin göçünü engellemek amacıyla Türkiye'de ekonomik olanakların gelişmesinin ve siyasal durumun iyileştirilerek demokrasinin ilerletilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Araştırma sonucunda beyin göçü ile baş edebilmek için Türk yükseköğretim sisteminin demokratik bir ekonomik bir gelişimle birleştirmesi gerektiğini önerdim.

Anahtar Kelimeler: Beyin göçü, uluslararası Türk öğrenciler, Türk yükseköğretim sistemi, Amerikan yükseköğretim sistemi.

Abstract. My primary purpose in this study was to examine international Turkish students' (active or recently graduated) decision to return or not to return to Turkey after their education at a state university in Midwest region of the United States of America. For data collection, I conducted semi-structured interviews with 19 international students. The findings of the study indicated that participants who decided to return home do so to transfer knowledge and technology to Turkey. On the other hand, the participants who decided not to return to Turkey aimed to have better economic living conditions, to live in a more peaceful living environment, and to have a career in a more professional working environment. As a result of the study, I suggested that Turkish Higher Education System combine an economic growth with a cherishing democratic environment to overcome brain drain.

Keywords: Brain drain, international Turkish students, Turkish higher education system, American higher education system.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 15.10.2019

Düzeltilme Tarihi: 05.10.2020

Kabul Tarihi: 14.10.2020

* Bu araştırma daha geniş bir veri setinden doğan ikinci çalışmadır. Bu projeye başlarken amacım, uluslararası Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararları üzerinden beyin göçü kavramını çalışmaktı. Bu amaçla görüşmelerimde katılımcılara önce neden yurt dışı eğitimi tercih ettiklerini, ardından da eğitimlerinin ardından yurda dönüp dönmeyeceklerini ve bunun nedenlerini sordum. Ancak veri çözümlemesi aşamasında elimdeki verilerin bir makaleye sığmayacağını net bir şekilde gördüm. Bunun üzerine veriyi Türk öğrencilerin yurt dışı eğitimi tercih etme nedenleri bir makale, dönme veya dönmeme kararları bir makale olmak üzere ikiye ayırmaya—bu konuda diğer araştırmacılarla da fikir alışverişinde bulunarak—karar verdim. Katılımcıların yurt dışı eğitim tercihlerini incelediğim ilk makale *Yurt Dışında Yükseköğrenim Gören Türk Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma* başlığıyla yayımlanmıştır.

** Sorumlu Yazar / Correspondence: Aksaray Üniversitesi, Türkiye, memiruzgar@aksaray.edu.tr. ORCID: 0000-0001-6372-1233

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Orta Batı bölgesinde Dömebirar (takma isim) adında içinde yan yana kurulu ikiz kent bulunan bir yer vardır. Dömebirar'da Giwhiwe Üniversitesi (takma isim) adıyla bilinen bir devlet üniversitesi bulunduğu da bilinmektedir. Ben Giwhiwe Üniversitesi'nde akademik çalışmalarına devam ederken Dömebirar'da dört yıldan uzunca bir süre yaşadım. Burada bulunduğum süre zarfında Giwhiwe'de diğer uluslararası Türk öğrencilerle doğal olarak yakın temasım oldu. Akranlarımla girdiğim sosyal ilişkilerde sohbetlerimizin bir süre sonra belirli bir düzen takip ettiğini fark ettim. Bahsettiğim düzen; içerik ne olursa olsun (akademik, sosyal veya bir diğer konu başlığı) sohbetin er veya geç Türkiye ile ilgili meselelere ve okul bittikten sonra Türkiye'ye dönmeye veya dönmemeye kayışıydı. Dömebirar'a varışından Türkiye'ye dönene kadar geçirdiğim zamanda Türk öğrencilerin neden yurda dönmek istedikleri veya istemedikleri kişisel bir araştırma ilgisi olarak hep aklımda kaldı.

Dömebirar'da öğrenci Türklerin dönüş kararlarına yönelik merakım kendi dönme zamanım yaklaştıkça bir kat daha arttı. Eğitiminin ardından yurda dönüşünün kesin olduğunu bilen biri olarak dönüş ile ilgili hususlar üzerine diğer öğrencilerin nasıl bir düşünce yapısı içinde olduklarına iyiden iyiye merak saldım. Ardından Türkiye'den gelen bir haber, sözünü ettiğim düşünce yapılarına dair öncül izlenimler elde etmemi sağladı. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, tersine beyin göçü sağlamak ve hızlandırmak amacıyla *Yurda Dönüş Araştırma Burs Programı*'nı *Uluslararası Lider Araştırmacılar Programı*'na dönüştürerek uluslararası araştırmacıları yurda davet etmiş, yurda gelen araştırmacıların projelerine ve kendilerine önemli meblağlarda teşvik vermeyi de vaat etmişti (Çimen, 2018). Bu haber hatırı sayılır bir süre boyunca bulunduğum sosyal çevrelerde tartışıldı. Tartışmalar özellikle verilen teşviklerin Türk öğrencilerin veya eğitimini bitirmiş yurt dışında yaşayan Türk bilim insanlarının Türkiye'ye dönmesini gerçekten de sağlayıp sağlamayacağı üzerine yoğunlaştı. Bu durum, Türk öğrencilerin yurda dönüş ve dönmeyiş durumlarını bir araştırma ile incelemenin hem kendi kişisel merakımı gidermede hem de alanyazına katkı sağlamada faydalı olacağına beni iyice ikna etti. Son olarak sosyal medyada oldukça ilgi ve hatta tepki çeken bir video gördüm. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında bir özel televizyon kanalının yayımına çıkan genç bir öğrenci, gelecek hayalinin ne olduğu sorulduğunda Almanya'da bir üniversitede tıp okumak istediğini ve sonrada Alman vatandaşı olabileceğini dile getiriyordu ("Öğrencinin 'gelecek hayali,'" 2019). Tüm bu süreç sonunda uluslararası Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarını incelemeye kesin karar verdim.

Yurt dışında eğitim gören Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından yurda dönmeyerek başka bir ülkede yaşamaları ve yaşadıkları bölgenin ekonomik, sosyal gelişimine katkı sağlamaları alanyazında beyin göçü denilen olaya neden olur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2017 yılında Türkiye'den yurt dışına göç eden insan sayısı 235,640 iken 2018 yılında %27,7 artışla 323,918 kişi olmuştur; göç eden bu grubun demografisine bakıldığında ise ilk sırayı 20 ila 34 yaş arası genç nüfusun aldığı görülmektedir ("Türkiye'yi terk ediyorlar," 2019). Türkiye'nin bir ülke olarak yıllarca yatırım yaptığı vatandaşlarının ülkelerini ister yurt dışı eğitim ister başka yollarla terk etmesi dikkatle incelenmesi gereken bir durumdur. Bu bağlamda mevcut araştırmada uluslararası Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarını ve bu kararın nasıl bir düşünce yapısıyla alındığını incelemeyi amaçlıyorum.

Bir kavram olarak beyin göçü ülkelerin beşeri sermayelerinin (insan gücünün) uluslararası hareketiyle ilişkili olup yüksek eğitilmiş insanların gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere göç etmesi olarak tanımlanabilir (Beine, Docquier ve Rapoport, 2008). Yetişmiş beyin gücünün kaynak ülkelerinden daha iyi koşullar sağlayan ülkelere göç etmelerinin bireylere yaşam koşulları ve yaşam biçimi alanlarında olduğu gibi kendi uzmanlık alanlarında da daha iyi fırsatlar sağlamak amacıyla olduğu tartışılmıştır (Tansel ve Güngör, 2003). Beyin göçü üzerine yapılan çalışmalar özellikle 1960'lı yıllardan itibaren büyük bir artış göstermiştir (Oosterbeek ve Webbink, 2011).

1960'lı yıllarda oluşmaya başlayan beyin göçü çalışmalarının bu olgunun kaynak ülkeye ve hedef ülkeye etkileri üzerine odaklandıkları söylenebilir. Kaynak ülke açısından bakılırsa beyin göçünün gelişmekte olan ülkelerin en değerli kaynakları olan insan gücünü yıllarca yatırım yapıp eğittikten sonra halihazırda gelişmiş bir ülkeye kaptırmasıyla kaynak ülkeye olumsuz sonuçlar doğurduğu iddia edilmiştir (Docquier, 2006; Portes ve Celaya, 2013). Bu görüşe karşın beyin göçünün yurt dışından kaynak ülkeye yapılan para havaleleri, bilgi ve beceri ediniminden sonra kaynak ülkeye artı değer sağlayarak dönüş, iş olanakları yaratma ve hedef ülkede kaynak ülke diasporası yaratma gibi olumlu yönleri olduğu da tartışılmıştır (Oosterbeek ve Webbink, 2011). Bu bağlamda özellikle küreselleşmenin bir kavram olarak önümüzde durduğu günümüz dünyasında Cao (1996), nitelikli insan gücü hareketliliğinin beyin göçü (brain drain) olmadığını, bu duruma küreselleşmenin bir sonucu olan beyin dolaşımı (brain circulation) olarak bakmak gerektiğini öne sürmüştür. Yine Cao'ya (1996) göre göç veren bir ülke, beynin kendi sınırlarından ayrılması nedeniyle kısa vadede çeşitli kayıplar yaşasa da uzun vadede beynin üreteceği artı değerler nedeniyle kazanımlar edinebilecektir. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler beyin dolaşımını sınırlamaya çalışmak yerine kendi ülkelerine beyin çekmeye odaklanmalıdır (Cao, 1996). Beyin göçüne yönelik biri olumlu, biri olumsuz olmak üzere tartıştığım bu iki yaklaşıma karşın ABD ve Kanada gibi gelişmiş ülkelerin kendilerine vasıfsız insan göçünü durdurmak, nitelikli yetişmiş insan gücünü arttırmak amacıyla önlemler aldıkları açıkça bilinen bir vakiydir (Bakırtaş ve Kandemir, 2010). Bu durum sonucunda nitelikli insan gücü zaten bol olduğu gelişmiş ülkelere daha da bollaşmakta, daha az olduğu gelişmekte olan ülkelere ise azalarak ekonomik gelişime olumsuz etki etmektedir (Docquier ve Rapoport, 2012).

Beyin göçünü açıklamaya yönelik kuramsal modeller incelendiğinde özellikle iki modelin alanyazında işlendiği görülmektedir (örneğin bkz. Pazarcık, 2010; Sağbaş, 2009). Bunlardan ilki insancıl modeldir. Bu modele göre bilimin dil, vatan vb. gibi karakter özellikleri olmaz. Bilim insanı çalışmalarını en rahat şekilde yapıp en etkili sonuçlar alabileceği yerde olmalıdır. Gelişmiş ülkeler daha rahat ve etkili bir çalışma ortamı sağlayıp çalışanlara daha iyi ekonomik koşullar sunarak bilgi ve teknoloji birikiminin artışını sağlamaktadır. Bu artıştan da gelişmiş ülkeler gibi gelişmekte olan ülkeler de faydalanmaktadır (Pazarcık, 2010; Sağbaş, 2009). İkinci model olan milliyetçi modele göre ise her ne kadar bilimin karakter özellikleri olmasa da bilim insanların ürettiği bilgi ve geliştirdikleri teknolojiler, en çok bunların geliştirildiği ülkelere artı değer kazandırmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler halihazırda kısıtlı olan kaynaklarını insan gücü yaratmaya harcarken yetiştirdikleri gücün gelişmiş ülkelere giderek onlara katkı vermesi gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere bedava güç ihracıdır (Pazarcık, 2010; Sağbaş, 2009). Böylesi bir durumda da kaynak ülkede kalanlar bu durumun olumsuz doğurgularına katlanmak durumunda kalmaktadır. Bu bağlamda, Bhagwati ve Rodriguez (1976) tarafından, göç veren ülkelere bir beyin göçü vergisi ödenmesi önerilmiştir (akt. Bacchi, 2016).

Beyin göçünün neden gerçekleştiğine dair öne sürülen açıklamalara bakıldığında bu nedenlerin genel olarak üç farklı boyutta ele alınabileceği görülebilir. İlk boyut ekonomik (finansal)

nedenlerdir. Bireyler daha yüksek meblağlar ödeyen işler bulabilecekleri için kaynak ülkeden ayrılarak hedef ülkeye gitmektedir ki bu durumda yıllarca emek ve sermaye harcadıkları eğitimlerine yaptıkları yatırıma kaynak ülkede alabileceklerinden daha iyi dönüş alırlar (Köser-Akçapar, 2006). Bu finansal etkenler sadece birim olarak kazanılan para ile değil, ödenen vergi miktarı, paranın alım gücü ve yaşam kalitesi ile de ilgilidir (Bernard, 1971). Gelişmekte olan beş ülkeye beyin göçünün etkilerini inceleyen bir araştırmada Gibson ve McKenzie (2012), otuz yıl boyunca kaynak ülke yerine gelişmiş bir ülkede çalışmanın beyin göçü yapan yetişmiş bireye finansal getirisinin 532,000 dolar ile 1,27 milyon dolar arasında olabileceğini rapor etmiştir. İkinci boyut sosyal ve profesyonel nedenlerdir. Farklı farklı alt başlıklarda toplanabilir olmalarına karşın bu nedenler genel olarak kaynak ülkeye nazaran hedef ülkenin daha iyi yaşam koşulları sağlamanın yanında bireye hem materyal hem de zihniyet olarak daha iyi araştırma ve kendi alanında gelişme fırsatları sunmasıyla ilişkilidir (Krishna ve Khadria, 1997). Üçüncü ve son boyut ise kaynak ülkedeki siyasal koşullar ve atmosferdir. Tansel ve Güngör (2004), yurt dışında eğitimlerini sürdüren lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ve üniversite derecesi bulunan işgücü üzerine gerçekleştirdikleri bir araştırma sonucunda bu grubu yurt dışına iten en önemli nedenlerden birinin kaynak ülkedeki ekonomik ve siyasal istikrarsızlık olduğunu, araştırma grubunu yurt dışına çeken en önemli etkenlerden birinin de yurt dışındaki sistemli ve düzenli yaşam tarzı olduğunu tartışmıştır. Benzer şekilde Ngoma ve Ismail (2013) de beyin göçünün gelişmekte olan ülkelerdeki siyasal istikrarsızlıkla açıklanabileceğini dile getirmiştir.

Beyin göçünün doğrultusu incelendiğinde ABD geçmişte olduğu gibi (Bernard, 1971) günümüzde de en fazla beyin göçü alan ülkedir (Basri ve Box, 2008). Yetmiş Türk insan gücünün de göç amacıyla en fazla tercih ettiği ülke ABD'dir (Köser-Akçapar, 2006). Ayrıca Oosterbeek ve Webbink'in (2011) bildirdiğine göre yurt dışında görülen eğitim, yurt dışında kalarak kaynak ülkeye dönmeme kararını büyük ölçüde etkilemektedir. Benzer şekilde yurt dışında geçirilen süre de kaynak ülkeye dönme olasılığına ters orantılı olarak etki etmektedir (Oosterbeek ve Webbink, 2011). Son olarak Moguérou (2006), ABD'ye beyin göçü kararının bireylerin yükseköğrenimleri esnasında alındığını bildirmiştir.

Beyin göçü konulu araştırmaların çoğunlukla ekonomi bilimi özelinde göçün ekonomik etkileri üzerine odaklandığı görülmektedir (örneğin bkz. Beine, Docquier ve Rapoport, 2008; Docquier ve Rapoport, 2012; Gibson ve McKenzie, 2012). Alanyazında beyin göçü kavramına genel olarak eğitimsel yaklaşımla yükseköğretim disiplini cepheden bakarak uluslararası Türk öğrencilerin beyin göçü kararı verip vermeme durumlarını ve bu kararları neden verdiklerini derinlemesine inceleyen çalışma sayısı sınırlıdır. Bu bağlamda doktora eğitimimi ABD'de tamamladıktan sonra Türkiye'ye dönmüş olmam bana incelemeyi amaçladığım beyin göçü kavramını gerçekleştirdiği yerde birebir gözlemleme fırsatı vermiştir. Dolayısıyla nitel bir araştırmada kendi gözlem ve deneyimlerimin sağladığı kavramsal yapı çerçevesinde beyin göçü kavramını araştırmamın anlamlı bir girişim olduğu söylenebilir. Öte yandan bu konudaki çalışmaların genellikle *ex post facto* çalışmalar olduğu, diğer bir deyişle, halihazırda göç etmiş katılımcılar üzerinden bu kavramı ele aldıkları da iddia edilebilir. Bu bağlamda yükseköğrenimlerine devam eden veya son birkaç yılda mezun olmuş Türkiye kökenli katılımcıların beyin göçü eğilimlerini incelemeye gereksinim olduğu sonucuna varılabilir.

Bu araştırmada temel amacım, ABD'nin Dömebirar bölgesinde bulunan Giwhiwe Üniversitesinde lisans, yüksek lisans veya doktora eğitimi gören veya bu üniversiteden yakın zamanda mezun olmuş Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarını incelemek ve bu kararları almalarına neden olan etkenleri irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt arayacağım:

1. Katılımcılar Giwhiwe üniversitesindeki (ABD) akademik ve sosyal ortamlar ile Türkiye'deki akademik ve sosyal ortamları nasıl değerlendirmektedir?
2. Türkiye'ye döneceğini belirten katılımcılar dönüş sürecini nasıl açıklamaktadır?
3. Türkiye'ye dönmeyeceğini belirten katılımcılar dönmeyiş sürecini nasıl açıklamaktadır?
4. Katılımcıların Türkiye'ye dönüşlerini teşvik edecek durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın giriş kısmında açıkladığım üzere burada çalışmayı amaçladığım olgu kişisel bir meraktan oluştu. Bu merak yıllar içinde farklı biçimler alarak araştırmayı tasarlamama katkı sağladı. Araştırma tasarımı aşamasından yürütme aşamasına doğru devam ederken tasarım aşamasının ilk dönemlerinden itibaren zihnimde net olan tek husus, bu olguyu nitel bir yaklaşım ile incelemek istediğimdir. Kaç kişinin eğitim amacıyla yurt dışına gittiği, gidenlerin ne kadarının döndüğü vb. sayısal veriler çok önemli olmakla birlikte benim bu araştırmadaki amacım yıllarca temas halinde bulunduğum akranlarımla dönüş ve dönmeyiş hususlarında düşünce yapılarını olabildiğince derinlemesine incelemektir. Bu amaca ulaşmada da en faydalı yaklaşımın nitel yöntem olduğuna kanaat getirdim. Nitel araştırmalarda önceden belirlenmiş reçete benzeri adımlar takip etmek yerine ulaşılmak istenen araştırma amacı doğrultusunda araştırmacının kişisel kararlar verebilmesi zaruridir. Nitekim Stake (1995); nitel bir araştırmacının araştırma yöntemi, araştırma alanı, katılımcı vb. öğelerin seçiminde bir uzman iştahına (connoisseur's appetite) sahip olması gerektiğini dile getirmiştir. Stake'in (1995) bu önerisi doğrultusunda bu araştırmada nitel bir yöntem tercih ettim.

Araştırma Alanı

Araştırmayı ABD'nin Orta Batı bölgesinde yer alan Dömebirar'da gerçekleştirdim. Dömebirar'ın toplam nüfusu yaklaşık 130,00'dir ("United States Census Bureau," 2019). Dömebirar'ın ekonomik gücünün sınırlı olması nedeniyle bölge; Şikago, New York vb. gibi daha gelişmiş ve refah bölgelerinin insanlara sağladığı sosyal yaşam olanaklarını sağlayamaz. Nitekim bu bölgenin en büyük işvereni, Giwhiwe Üniversitesi'dir. Ancak özellikle Giwhiwe Üniversitesi'nin sunduğu eğitimin kalitesi ve ekonomik anlamda bölgenin yaşam koşullarının uygunluğu nedeniyle bölge, başta uluslararası olanlar olmak üzere ciddi bir öğrenci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır.

Giwhiwe Üniversitesi, Morrill Arazi Hibesi Yasaları kapsamında arazisi devlet tarafından hibe edilerek kurulmuş (land-grant) bir eyalet üniversitesidir. Üniversite etkinliklerini araştırma, eğitim ve topluma hizmet olmak üzere üç temel boyutta yürütmektedir. *Times Higher Education*'in (2019) oluşturduğu üniversite sıralamalarına göre Giwhiwe Üniversitesi dünya genelinde ilk 50 üniversite içindedir. Öte yandan Giwhiwe Üniversitesi uluslararası öğrenciler tarafından eğitim amacıyla sıklıkla tercih edilmektedir. Üniversite 2018 yılı için 116 farklı ülkeden lisans ve lisansüstü öğrenciye eğitim ve araştırma olanağı sağlamıştır. Bu ülkeler arasında Çin, Hindistan ve Güney Kore; Giwhiwe Üniversitesi'ne en fazla öğrenci gönderen üç

ülke olmuştur. Bununla birlikte gerek kişisel gözlemlerim gerekse de üniversitenin istatistikleri, üniversitede hatırı sayılır bir uluslararası Türk öğrenci nüfusu olduğunu göstermektedir. 2018 yılında 116 ülke arasında Türkiye, 97 öğrenci ile Giwhiwe'ye en fazla öğrenci gönderen sekizinci ülke durumundadır.† Dömebirar, ekonomik ve sosyal yaşamının önemli kısmını Giwhiwe'ye borçlu olan bir üniversite kentidir (*college town*). Stake'in (1995) söz ettiği nitel araştırmacıda bulunması gereken uzman iştahı önerisi doğrultusunda yoğun Türk öğrenci nüfusu da göz önüne alarak Giwhiwe'nin uygun bir araştırma alanı olduğuna karar verdim.

Katılımcılar

Araştırmaya Giwhiwe Üniversitesi'nde lisans veya lisansüstü düzeyde eğitim gören veya yakın zamanda mezun olmuş 19 Türk öğrenci katılmıştır. Katılımcıların seçiminde gönüllülük ilkesini esas aldım. Katılımcıların araştırma ile ilgili bilgilerini Tablo 1'de sunuyorum (katılımcıların bilgilerinin bu şekilde sunumuna bir örnek olarak bkz. Barnes ve Smagorinsky, 2016).

Tablo 1.

Katılımcılara Dair Temel Bilgiler

Takma Ad	Cinsiyet	Yaş	Yurt Dışında Eğitim Alınan- Alınmış Bölüm	Türkiye'de Kazanılan Son Derece			Yurt Dışında Bulunulan Süre	Yurt Dışında Edinilen- Edinilecek Derece	Finansal Kaynak
				Türü	Bitirme Yılı	Bölüm			
Felicia	Erkek (E)	28	İnşaat Müh.	Lisans (L)	2013	İnşaat Müh.	6	Yüksek Lisans Mezun, Doktora Devam (YLMDD)	Araştırma Asistanlık
Şerif Lloyd	E	28	Makine Müh.	L	2014	Makine Müh.	5	Yüksek Lisans ve Doktora Mezun (YLDL)	Araştırma Asistanlık
Kartal	E	25	Havacılık ve Uzay Müh.	L	2016	Havacılık ve Uzay Müh.	2	Yüksek Lisans Mezun	Fulbright Bursu
Nehir	Kadın (K)	35	Eğitim Programları ve Öğretim	L	2005	İngiliz Dili ve Edebiyatı	8	YLMDD	Araştırma, Öğretim ve Lisansüstü Eğitim Asistanlığı
Bilal	E	40	Elektrik ve Bilgisayar Müh.	L	2000	Elektrik ve Elektronik Müh.	8	YLMDD	Öğretim Asistanlığı
Key Card	E	21	İnşaat Müh.	Lise	2016	--	3	Lisans Devam (LD)	Aile
Aslı	K	28	Elektrik ve Bilgisayar Müh.	L	2014	Elektrik ve Elektronik Müh.	5	YLMDD	Fulbright bursu ve Araştırma Asistanlık
April	K	34	Matematik	L	2008	Matematik	8	YLDL	Önce YLSY ^a , ardından Araştırma ve Öğretim Asistanlığı
Cem	E	33	Gıda Müh.	L	2010	Gıda Müh.	6	YLMDD	Önce YLSY ^a , ardından Araştırma ve Öğretim Asistanlığı
Hale	K	23	Moleküler ve Hücresel Biyoloji	Lise	2013	--	6	Lisans Mezun (LM)	Maddi Yardım, Öğrenci Kredisi ve Çalışma
Claudio Lopez	E	21	Elektrik ve Bilgisayar	Lise	2016	--	3	LD	Aile

† Burada söz ettiğim raporun atfını vermem durumunda raporun adında ve içeriğinde araştırma alanını oluşturan üniversitenin adı bulunduğu araştırma alanının ve katılımcıların kimliğinin ortaya çıkma tehlikesi bulunması nedeniyle raporu metin içinde kaynak göstermedim ve aynı zamanda makale sonundaki kaynaklar listesine eklemedim.

Müh.									
Deniz	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Ulaş	E	47	İnşaat Müh.	MBA	--	MBA	3	Yüksek Lisans Mezunlu	Kendi Birikimi
Gökhan	E	32	Özel Eğitim	L	2010	Özel Eğitim	8	YLDM	Önce YLSY ^a , ardından Araştırma ve Öğretim Asistanlığı
Kayra	K	29	Ölçme ve Değerlendirme	L	2013	İlköğretim Matematik Öğretmeni	4	YLMDD	YLSY ^a
Tsonga	E	22	Elektrik ve Bilgisayar Mühendisliği	Lise	2015	--	4	LM	Aile
Duman	E	32	Eğitim Psikolojisi	Tezsiz Yüksek Lisans	2011	Fizik Öğretmeni	5	Doktora Devam Ediyor	YLSY ^a
Öykü	E	34	Finans	Lisans	2008	Ekonomi	9	YLDM	Asistanlık, Bölüm Burs
Güneş	E	25	Makine Müh.	Lisans	2018	Makine Müh.	1	Yüksek lisans devam	Bölümden Burs

* Katılımcı bilgilerinin paylaşılmasını istemedi.

-- Veri yok.

a Yurt Dışına Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Gönderilecek Adayları Seçme ve Yerleştirme

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 19 kişinin 13’ü erkek, 5’i kadın olup katılımcılardan biri kişisel bilgilerinin paylaşılmasını istememiştir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalaması 29.8’dir. Katılımcıların yurt dışına eğitim amacıyla çıkmadan önce Türkiye’de eğitim gördükleri bölümler; İnşaat Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Havacılık ve Uzay Mühendisliği, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği, Gıda Mühendisliği, Matematik, Ekonomi, Özel Eğitim, İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve Fizik Öğretmenliği’dir. Öte yandan katılımcılar Giwhiwe’de İnşaat Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Havacılık ve Uzay Mühendisliği, Elektrik ve Bilgisayar Mühendisliği, Gıda Mühendisliği, Matematik, Finans, Moleküler ve Hücrel Biyoloji, Eğitim Programları ve Öğretim, Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Psikolojisi ve Özel Eğitim gibi programlarda eğitim görmektedir. Katılımcı grubun yurt dışında eğitim amacıyla geçirdikleri ortalama süre, 5.22 yıldır. Bunlarla birlikte katılımcıların yedisinin araştırmanın veri toplama sürecinde yüksek lisanstan mezun olup doktora devam ettiği, dördünün yüksek lisans ve doktora mezun olduğu, ikisinin yüksek lisans mezunu olduğu, birinin yüksek lisans eğitimine devam ettiği, ikisinin lisanstan mezun olduğu ve ikisinin lisansa devam ettiği görülmektedir. Son olarak katılımcıların yurt dışı eğitimlerini finanse etmek amacıyla en sık başvurdukları yol asistanlıktır. Asistanlık seçeneğinin ardından katılımcıların yurt dışında eğitim görmek amacıyla Fulbright ve Yurt Dışına Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Gönderilecek Adayları Seçme ve Yerleştirme (YLSY) program burslarından yararlandıkları gibi az bir kısmının ise ailelerinin desteğini aldıkları görülmektedir. Bu burslardan Fulbright, 1949 yılında Türkiye ve ABD arasında imzalanan bir anlaşmayla işlevsellik kazanan ve Türk öğrencilerin ABD’de eğitim görerek iki ülke arası kültürel etkileşimin artırılmasını temel hedef edinen bir bursdur. Fulbright bursiyeri adaylara yıllık belirli bir miktar hibe para verilir. Adaylar bu parayı kullanarak ABD’deki eğitim masraflarını karşılar. YLSY bursu ise 1416 sayılı yasa kapsamında Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) organize ettiği, Türk öğrencilerin masraflarının karşılanarak yurt dışına eğitim amacıyla gönderildikleri bir burs programıdır. Bursun temel amacı, Türk öğrencilerin yurt dışında eğitim gördükleri alanda kendilerini geliştirerek Türkiye’ye döndüklerinde ülkenin kalkınma ve ilerlemesine katkı sağlamalarıdır. Bu burs kapsamına alınan adaylar gidecekleri ülke ve üniversiteyi belirler. Adayların eğitim gördükleri süre boyunca MEB, üniversite harcı ve kırtasiye masrafı olmak üzere adayın genel eğitim masraflarını karşılar ve adaya ayrıca aylık

olarak bir yaşam masrafı öder. Adaylar eğitimlerini tamamladıktan sonra anlaşmalı oldukları yurt içi kuruma veya üniversiteye dönerek yurt dışında geçirdikleri sürenin iki katı süre boyunca çalışarak hizmet ederler. Bu bursun kökenlerinin yurt dışına ilk defa öğrenci gönderildiği Osmanlı dönemlerine kadar gittiği söylenebilir.

Verilerin Toplanması

Nitel araştırmanın değeri, araştırmacının çalıştığı olguyu kavrayabilmesi ve katılımcıların bu olguyu nasıl algıladığını anlayabilmesi üzerinden belirlenir. Bu bağlamda nitel araştırmalarda insan etkileşiminin neden ve nasılına yönelik sorular sorulur (Agee, 2009). Bu amaca ulaşmak için nitel araştırmalarda en sık kullanılan tekniklerin başında görüşmeler gelmektedir. Bu araştırmada katılımcıların yurt dışı eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme karar mekanizmalarını ve bu süreçte etkili etkenleri anlamak amacıyla 19 katılımcı ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirdim (görüşme soruları için bkz. Ek-3). Görüşmeleri katılımcılara uygun olan bir yer ve zamanda gerçekleştirdim. Bu görüşmelerden 17'si yüz yüze olmakla birlikte iki katılımcı ile görüşmeyi mesafe farkı nedeniyle Skype programı yardımıyla çevrimiçi ortamda yaptım. Tüm görüşmeleri katılımcıların izniyle bir ses kayıt cihazı ile kayıt ettim.

Verilerin Çözümlemesi ve İnanırcılık

Görüşme ses kayıtlarının dökümünü Google Docs uygulamasının Sesle Yazma özelliği ve F5 transkripsiyon programını kullanarak yaptım. Oluşan dökümler araştırmanın veri setini teşkil etmektedir. Nitel araştırmalarda veri çözümlemesi veri toplama süreci bittikten sonra değil, veri toplama süreci başladığında başlar (Saldana, 2009). Başka bir deyişle, araştırmacı katılımcılarla temas kurmaya başladığı ilk andan itibaren incelemeye çalıştığı evrene dair fikirler edinir. Stake'in (1995) belirttiğine göre nitel araştırmalarda veri çözümleme işlemi, araştırmacının araştırma kapsamında incelediği olguya anlam yükleme girişimidir. Veri toplama ve veri üzerinde not alma süreçleri, veri ile özleşme ve veriye anlam yükleme süreciyle bütünleşiktir ki bu süreçlerde kişisel yargı, değer, düşünce ve duygular da işe koştur (Bresler, 2008).

Araştırma kapsamında Burnard, Gill, Stewart, Treasure ve Chadwick'in (2008) açıkladığı tematik içerik çözümlemesi yaklaşımını kullandım. Bu yaklaşım kapsamında veri çözümlemenin ilk adımında bütün görüşme dökümlerini okuyarak veri üzerinde notlar aldım. Ardından açık kodlama yoluyla veriden doğan öncül kod listesini oluşturdum. Bir sonraki aşamada öncül kod listesini gözden geçirerek tekrarlayan kodları çıkardım. Tekrarları çıkardığım listede de benzerlikleri doğrultusunda kod kategorileri meydana getirdim. Son olarak kod kategorilerini tekrar inceleyerek bulgulara son halini verdim. Tematik içerik çözümlemesi işlemi bilgisayar yardımıyla RQDA programını kullanarak yaptım.

Çalışmanın inanırcılığı için Lincoln ve Guba (1985) tarafından önerilen uzun süreli etkileşim tekniğini kullandım. Uzun süreli etkileşim tekniği, nitel araştırmacının çalıştığı alanda katılımcılarla uzun süreli ve derin etkileşim kurmasıyla sağlanır. Araştırmacı alanda geçirdiği uzun süre sayesinde çalıştığı olguya dair derin bakış açıları kazanıp bulgularının rastlantısal olmadığına kanaat getirebilir. Uzun süreli etkileşim tekniğine ek olarak Lincoln ve Guba (1985) nitel araştırmalarda inanırcılıktan emin olabilmek için akran incelemesi (peer debriefing) tekniğini önermiştir. Akran incelemesi tekniği, nitel araştırmacının topladığı ve düzenlediği

veriler ile bu verilerden oluşturduğu bulguları araştırmanın içinde olmayan uzman bir akrana sunması ve bu uzmanın dönütleri doğrultusunda çalışmasını düzenlemesini içerir. Bu bağlamda veri ve bulguları Eğitim Programları ve Öğretim alanında doktora derecesine sahip, aynı zamanda nitel araştırma deneyimi bulunan iki akrana sunarak dönütleri doğrultusunda çözümleme sürecini nihayete erdirdim.

Etik Hususlar, Verilerin Sunulması, Araştırmanın Dili

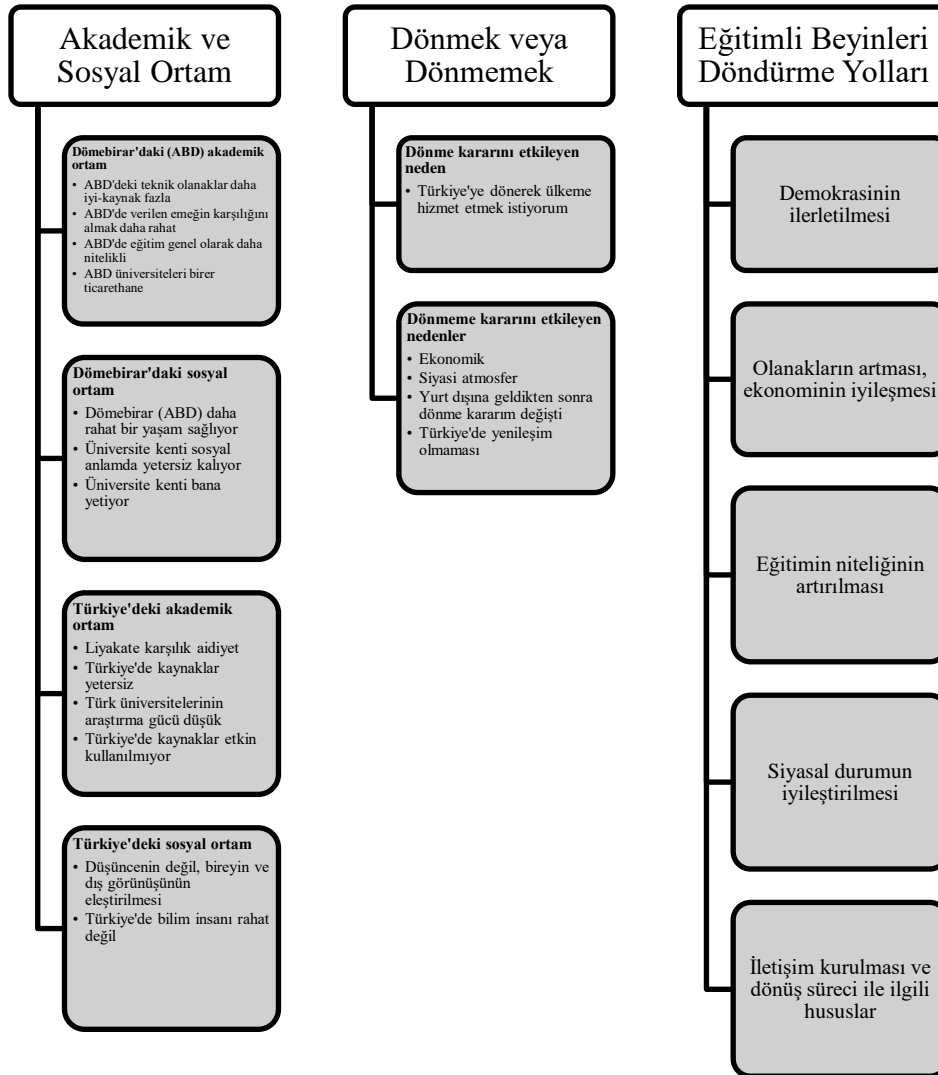
Araştırmanın tasarlama sürecinin ardından Stake'in (1995) daha önce sözünü ettiğim uzman iştahi fikri doğrultusunda çalıştığım olguya dair bana en derin içerikleri sunabileceğine inandığım katılımcıları araştırmaya davet ettim. Bu doğrultuda araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca araştırmaya gönüllü olarak katılmaya karar veren aday katılımcılara Bilgi ve Olur Formu (bkz. Ek-1) sundum. Bu formda araştırmanın amacı, neler içerdiği, nasıl gerçekleşeceği vb. gibi katılımcıların araştırmayla ilgili bilmesi gereken her şey bulunmaktadır. Araştırmada yer almaya karar veren aday katılımcılar bu formu okuyarak imzalamıştır.

Katılımcılarla görüşme amacıyla bulduğumda öncelikle yaş, cinsiyet, bölüm vb. bilgilerini bir form aracılığıyla ile topladım (bkz. Ek-2). Bu esnada ayrıca katılımcılardan kendilerini araştırmada temsil edecek bir takma ad seçmelerini istedim (Allen ve Wiles, 2015). Bu takma adları çalışmanın bulgularının sunumunda kullanarak katılımcıların kişisel bilgilerinin gizliliğini sağlamayı amaçladım. Ayrıca araştırma ile bilgileri şifre korumalı bir bilgisayar ortamında depolayarak yine katılımcı gizliliğini korumaya gayret ettim. Bununla birlikte araştırmanın bulgularının sunumunda katılımcı gizliliği ile birlikte bölge ve kurum gizliliğinden de emin olmak amacıyla bölge ve kurumları da takma adlarla sundum. Öte yandan, hem Dömebirar'da onlardan biri olarak katılımcılarla geçirdiğim süre zarfında hem de araştırmanın veri toplama sürecinde katılımcıların Türkçe ile İngilizce karışımı hibrit bir dil konuştuklarını fark ettim. Bu durumu bulgulara yansıtmak için alıntılarda katılımcıların kullandıkları İngilizce sözcükleri doğrudan Türkçe'ye çevirerek vermek yerine orijinal kullanımı koruyup köşeli parantez içinde yatık olarak Türkçe'lerini verdim. Ayrıca bazı durumlarda yine köşeli parantez içinde ancak düz şekilde alıntılarını okuyucularca daha rahat anlaşılmasını sağlayacağını düşündüğüm açıklamalar ekledim.

Bu araştırmanın yazım düzenlemesinde takip edilen Amerikan Psikoloji Derneği'nin (American Psychological Association – APA) yazım kılavuzuna göre araştırma makalelerinde araştırmacının kendinden bahsederken üçüncü tekil şahıs kullanması, kendine yazar diye hitap etmesi veya genel olarak edilgen bir ton kullanması doğru değildir (APA, 2010). Nitel araştırmalarda araştırmanın veri toplama aracının esasen araştırmacının kendisi olması (Farber, 2006), başka bir deyişle, incelediği evreni kendi yorumuyla sunması nedeniyle nitel araştırmalarda araştırmacının kendisini yazımdan soyutlayan edilgen bir ton yerine etkin bir ton tercih etmesinin daha uygun olduğu yargısına ulaşılabilir. Bu düşünce doğrultusunda araştırmanın genelinde olduğu gibi bulguların sunumunda da etkin bir tonla birinci tekil şahıs kullanmanın bu araştırmanın doğasına uygun olduğu kanaatine vardım.

Bulgular

Dömebirar bölgesinde yükseköğrenim gören Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarını beyin göçü kavramı kapsamında incelediğim bu araştırmada bulguları araştırma soruları doğrultusunda bu bölümde sunuyorum. İlk alt bölümde katılımcıların Dömebirar'daki (ABD) akademik ve sosyal ortamları üzerine değerlendirmelerini paylaştıktan sonra bunların Türkiye karşılıklarını tartışacağım. Bir sonraki alt bölümde katılımcıların dönme veya dönmeme kararlarını ayrıntılarıyla inceleyecek ve bu kararın altında yatan nedenleri sunacağım. Üçüncü ve son alt bölümde ise katılımcıların gözünden Türkiye'nin yurt dışındaki insan gücünün ülkeye nasıl döndürülebileceği ile ilgili katılımcıların görüşlerini inceleyeceğim. Bu bölümdeki başlık ve alt başlıkların görsel bir temsili Şekil 1'de veriyorum.

Şekil 1. Başlık ve alt başlıkların görsel bir temsili.

Akademik ve Sosyal Ortam

Katılımcıların buldukları bölge üzerinden ABD'deki akademik ortama yönelik değerlendirmelerinde ABD üniversitelerinin kendilerine materyal ve olanak açısından daha iyi ortamlar sağladığını, ABD'nin bilimin merkezi olduğunu, ABD'de araştırma ve eğitime verdikleri emeğe daha iyi karşılık aldıklarını, ABD'de eğitimin daha nitelikli olduğunu ve de ABD üniversitelerinin esasen bir şirket gibi hareket ettiğini düşündüklerini belirledim.

Dömebirar'daki (ABD) akademik ortam

ABD'de teknik olanaklar daha iyi—kaynak fazla: Eğitim gördükleri Giwhiwe Üniversitesi özelinde ABD'deki akademik ortamı değerlendiren katılımcıların (Bilal, Cem, Deniz, Duman, Felicia, Güneş, Kartal, Key Card, Nehir, Öykü, Şerif Lloyd, Ulaş) en sık değindiği husus, ABD'de teknik olanakların daha fazla ve ulaşılabilir olduğudur. Bu teknik olanaklar katılımcılarda ABD'de akademik gelişmelerini daha iyi sürdürebilecekleri düşüncesi oluşmasına neden olmaktadır. Çünkü ABD'de uygulamaya dayanan ve dolayısıyla öğrencinin etkin olduğu bir eğitim alan katılımcılar, Türkiye'de ise kaynak yetersizliği nedeniyle eğitimin uygulamadan çok sözel tekrara dayandığını dile getirmektedir. Ayrıca katılımcılara göre benzeri bir durum araştırma için de geçerlidir. ABD'de olanakların bolluğu nedeniyle araştırma yapmak kolaylaşırken Türkiye'de kaynakların eksikliği araştırmacıları zorlamaktadır.

Cem: Biz pastörizasyonu mesela kitaplardan okuyarak öğreniyorduk; ben burada pastörizasyonu cihazının üzerinde anlatıyorum çocuklara. Uygulamalı öğretiyorsun... Benim orada kitaplarda görebildiğim şeyleri biz burada hepsini görüyoruz. Burada araştırma konusunda Amerika, Avrupa'dan da daha iyi, gıda mühendisliği için konuşuyorum yine. Milyon dolarlık cihazları istediğimiz gibi kullanıyoruz.

Felicia: Mühendislik açısından en önemli şeylerden birisi, paran ne kadar var? Ne kadar parayı araştırma, geliştirmeye harcaatabiliyorsun ve ne kadar teknik kaynak var? Mesela benim çalıştığım alanda centrifuge [*santrifüj*] testi denen bir concept [*kavram*] var. Bu testle mesela, ben deprem çalışıyorum, bir yapay deprem üretebiliyorsun. Türkiye'de centrifuge [*santrifüj*] makinesi yok, Amerika'da centrifuge [*santrifüj*] makinesi var ve bu makinada test yapmanın maliyeti 10.000\$, Türk lirasına çevirince 50.000₺ yapıyor. Biz burada bu testlerden 20 tane yapabiliyoruz. Türkiye'de bu testi paran olsa da yapamazsın. Çünkü facility [*tesisat, teknik olanak*] yok, makinesi yok ve bu makine inanılmaz pahalı bir makine. Makine yok bir, para yok iki.

Bilal: [ABD'de] kaynaklar, imkanlar daha fazla olabilir çünkü her türlü makaleye falan ulaşabiliyorsun. Mesela ben ...'nden hatırlıyorum [Türkiye'den bir üniversite anıyor]. MATLAB programı kullanacağım diye nerden bulacağımı şaşırmıştım yani MATLAB programını bulacağımı. Crack edilmiş [*lisanssız*] programlar falan hep ama bu üniversitede [Giwhiwe] bu sağlıyor... Hatta bir tek MATLAB değil başka programlar falan da sağlıyor. İmkanlar daha fazla yani.

Şerif Lloyd: Türkiye'de araştırma yaparken 10.000₺ para denkleştirip böyle bir tane bilgisayar almak, bir deney için düzeneği kurmak falan çile yani kuramıyorsun zaten 10.000₺'ya. Burada geliyorsun senin hocanın yüz binlerce dolar bütçesi oluyor, her şey elinin altında oluyor. Bir anda istediğin her şeyi yapabiliyorsun. Faydası o.

ABD bilimin merkezi: Katılımcıların (Cem, Deniz, Duman, Felicia, Kayra, April, Aslı, Öykü, Ulaş) buldukları yurt dışı akademik ortama dönük değerlendirmelerinde belirttikleri ikinci husus ABD'nin günümüzde bilimin cazibe merkezi olduğudur. Diğer bir deyişle katılımcılar, alanlarında en bilinen ve etkili araştırmacıların ABD'de olduğunu düşünmektedir. Ayrıca dünya genelinde en iyi öğrenciler, bir şekilde ABD'ye gelerek araştırmalarına ABD'de devam etmek

için ellerinden geleni yapmaktadır. Çünkü ABD’de araştırma yapmak; teknik olanak, araştırmanın sonuçlarının dikkate alınması, araştırmadan elde edilen maddi kazancın yüksek olması gibi nedenlerle araştırmacı adaylarına olabildiğince cazip gelmektedir. Kısaca katılımcılara göre ABD bilimin günümüzde merkezi konumundadır. Bu hususta katılımcılardan Öykü’nün yorumlarını örnek olarak veriyorum:

Şimdi bir kere kapitalin olduğu yer Amerika zaten. O yüzden üniversite sayısı olsun, genel seviye, konferanslar olsun, merkez Amerika’da zaten, araştırmanın merkezi. Bölüme göre değişir bu ama birçok bölümün araştırma merkezi aslında Amerika’da. Amerikan üniversitelerinin tekelinde ilerleyen bir şey. Şu an Avrupa üniversitelerinden de güçlü. Eskiden merkez Avrupa’daymış zaten. Sonra bu merkez Amerika’ya kaymış. Merkez orada, entelektüel merkez, bilgi üretim merkezi aslında biraz Amerika’da. O yüzden o merkeze gidiyorsun, o merkez dünyadan birçok insanın aslında bulunduğu yer. Japon’u var, Çinlisi var, Korelisi var, Avrupalısı var, Türk’ü var, İranlısı var. Bir de bunlar iyi öğrenciler. Dünyanın en iyi öğrencilerinin birleştiği üretim merkezi ve kapital ile desteklenen bir şey. Bütçeler daha fazla, maaşlar daha fazla, devlet destekleri daha fazla. Mühendislikte olsun bu NSF [National Science Foundation, Ulusal Bilim Ajansı, ABD’de araştırmacılara kaynak sağlayan devlet kurumu] galiba. Aldıkları fonlar, şunlar bunlar olsun, üretim merkezi burası aslında biraz daha.

ABD’de verilen emeğin karşılığını almak daha rahat: Katılımcıların (Bilal, Claudio Lopez, Deniz, Duman, Gökhan, Hale, Key Card, April, Şerif Lloyd, Tsonga, Ulaş) ABD akademik ortamını değerlendirmelerinde sıklıkla değindikleri diğer bir nokta da verdikleri emeğin takdir edildiğini düşünmeleri ve bu emeğe daha rahat karşılık alabildiklerine inanmalarındır. Bu görüşte olan katılımcılar gerek aldıkları eğitim gerekse de yaptıkları araştırmalar sonucunda gördükleri takdirin, Türkiye’de olabileceğinden daha doyurucu olduğunu düşünmektedir. Bu bakış açısında akademik olarak verilen emeğin karşılığını almak (başarılı olmak) ABD’de sadece verilen emeğe bağlı iken Türkiye’de verilen emek ile birlikte öğretim üyeleriyle iyi ilişkiler kurma gibi akademik olmayan dışsal etkenlere de bağlıdır. Ayrıca profesyonel çalışma ortamlarında da duyulan doyum, doğrudan doğruya gösterilen performansa bağlıdır.

Şerif Lloyd: Türkiye'deki asistanlıklar falan biliyorsun ödev oku, hocanın arabasını yıka, bilmem ne; biraz amelelik üzerine kurulu. Yaptığın işler tamamen kısıtlı, hoca ne istiyorsa onu yapıyorsun.

Tsonga: Nasıl anlatsam bilemedim ama benim çok arkadaşım var ...’te [Türkiye’den bir üniversite anıyor] okuyan aynı bölümde. Onlar genelde daha çok zorlanıyor akademik açıdan. Onlar çok çalışmalarına rağmen değişik bir şekilde çok fazla karşılığını alamadılar benim gözlemimde. Ben burada çalıştığımın karşılığını aldım.

Gökhan: Şu an bulunduğum üniversitede işimden çok memnunum, çok huzurluyum, çok mutluyum. Hem işim, hem üniversite, hem pozisyonum, tam benim istediğim şekilde bir pozisyon. Yaptığım iş gerçekten takdir ediliyor ve destekleniyor. Türkiye’ye döneceğimi düşünüyorum sonra hayal ediyorum, ya diyorum burada yaptıklarımı Türkiye’de herhalde yapamam.

ABD’de eğitim genel olarak daha nitelikli: Katılımcılar (Bilal, Cem, Claudio Lopez, Deniz, Felicia, Güneş, Key Card, Nehir, Öykü, Şerif Lloyd, Tsonga), ABD’de eğitim niteliğinin daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Bu katılımcılara göre ABD’deki bir yükseköğretim kurumunda görülen eğitim; kaynakların fazlalığı, ders sayılarının ve içeriklerinin çeşitliliği, öğrencilere sağlanan sosyal olanaklar, üniversitelerin politize olmaması gibi nedenlerden ötürü Türkiye’de bir kurumda görülecek eğitime göre daha yüksek niteliklidir. Hem nitelik hem de nicelik açısından ABD yükseköğretim kurumları daha iyi bir eğitim sunmaktadır.

Öykü: Yurtdışında eğitim almaya karar verdim çünkü birinci nedeni burada daha iyi eğitim kurumlarının olması... İyi bir eğitim aldığımı düşünüyorum, iyi hocalarla çalıştığımı düşünüyorum.

Claudio Lopez: Türkiye’den geldiğimi duyunca buradaki Amerikalı öğrenciler soruyorlar, “Niye Türkiye’de kalmadın buraya geldin?” “Ne getirdi buraya seni?” diye. Ben açıkçası şeyden bahsediyorum buradaki üniversitelerin, yüksek seviye eğitim veren üniversitelerin fazla olduğundan bahsediyorum.

Key Card: Buradaki eğitim Türkiye’ye göre olumlu yanları daha ağır basıyor. Bir de çok research [araştırma] fırsatı var. Çok öğrenci kulübü var. Amerika’daki üniversitelerde politik olarak çok daha az şey görüyorum haberlerde.

ABD üniversiteleri birer ticarethane: Katılımcıların Amerikan Yükseköğretim Sistemine yönelik olarak buraya kadar sıraladığım olumlu düşünceleriyle birlikte bazı katılımcılar (Bilal, Nehir, Şerif Lloyd), bu sistemin olumsuz bir yanı olduğunu da düşünmektedir. Bu katılımcılara göre ABD üniversiteleri bilimsel kaygılarla beraber aynı zamanda bir şirket edasıyla işletilmektedir. Örneğin, bir Amerikan üniversitesinde bir araştırmacının mesleki performansı her şeyden önce üniversiteye araştırmaları yoluyla ne kadar kaynak getirdiğiyle ilişkilidir. Araştırmacıların kurumlarına getirdikleri kaynaklar üniversitelerin başarı sıralamasını belirlemede doğrudan etkili olduğundan üniversiteler, gelen kaynaklara büyük önem vermektedir.

Şerif Lloyd: Burada master [yüksek lisans] yapınca buranın sistemini gördüm. Hocaların işleyişinin sadece para olduğunu, üniversitelerin seni sallamadığını, sadece gelecek parayı salladığını, yaptığın işin kalitesine bakmadığını falan gördüm. Belki Giwhiwe’de böyledir. Ama birçok yerde de böyledi.

Bilal: Ondan sonra bir sürü para bulman gerekiyor. Sürekli proje yazıyorsun ve o projelerin onda biri, onda üçü falan kabul oluyor ve senin başarında bunun ile ölçülüyor.

Dömebirar’daki sosyal ortam

Katılımcıların Dömebirar’daki sosyal ortama yönelik değerlendirmelerinde şu hususları tespit ettim: Dömebirar (ABD) daha rahat bir yaşam sağlıyor, üniversite kenti sosyal anlamda yetersiz kalıyor, üniversite kenti bana uygun.

Dömebirar (ABD) daha rahat bir yaşam sağlıyor: Katılımcılar (Cem, Claudio Lopez, Felicia, Gökhan, Hale, Kayra, Key Card, Nehir, Aslı, Ulaş) Giwhiwe Üniversitesinin bulunduğu Dömebirar bölgesi özelinde ABD’nin niteliği yüksek, rahat bir yaşam ortamı sağladığını düşünmektedir. Sosyal anlamda bu rahatlık; yeşil alanların bulunduğu parkların daha fazla olması, yaşanılan evlerin geniş ve ferah olması gibi unsurlardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca katılımcılar, genel yaşam niteliği açısından ister Dömebirar ister ABD içi başka bir yer olsun yaşanılan bölgeden bölgeye çok fazla fark olmadığını, farklı bölgeler arasında belirli bir yaşam standardı oluştuğunu ifade etmektedir. Katılımcıların sosyal rahatlık bağlamında dile getirdikleri bir diğer husus ise insanların Dömebirar özelinde ABD’de birbirlerine duydukları saygının Türkiye’de bulunmadığını düşünmeleridir.

Gökhan: [Amerikalılar] Kendi dünyalarında mutlu, huzurlu. Geliyor işine gidiyor, tahmin edilebilir bir hayatı var. Siyasi iktidar değişse de üniversitenin yönetimi değişse de bir şehirden bir şehre göç etse de çok fazla bir değişiklik olmuyor hayatında. Huzurlu, mutlu. Neden, bu neye katkı sağlıyor? Adam önünü görebildiği için huzurlu. Beş gün sonra, beş ay sonra, beş yıl sonra çok fazla ülkede veya kendi yerel bölgesinde acayip bir değişiklik olmayacağını bildiği için başarıya odaklanıyor, hedeflerine odaklanıyor, hedeflerini gerçekleştirmek için o imkanları sağlamaya çalışıyor ve sağlayabiliyor da.

Nehir: Genel olarak benim kişisel olarak istediğim şey, ben Amerika'nın şeyini sevdim yani doğası, parkları, geniş alanlar, insanların kendilerine ait özel alanlarının geniş olması, büyük evler falan bu olay benim hoşuma gidiyor. İki köpeği olan birisi olarak istiyorum ki bol bol park olsun etrafımda, bol bol yeşillik olsun ve havada güzel olsun dışarı çıkabileyim ve yürüyebileyim onlarla.

Aslı: Muhtemelen insanların yaşam tarzları biraz farklı diyebilirim. Yani burada insanlar bireysel ve birbirine karşı saygılı yaşam şekilleri. Türkiye'de pek o yok. O mesela insana çok önemli bir şey değilmiş gibi geliyor ama sonra günlük hayatında sürekli o tarz şeyler olunca insanın sonuçta günlük yaşam modunu ve yaşantısını değiştirecek şeyler oluyor.

Üniversite kenti sosyal anlamda yetersiz kalıyor: Dömebirar bölgesi içindeki hareketliliğinin çoğunu Giwhiwe Üniversitesine borçludur. Dolayısıyla katılımcıların da bulunduğu üzere Dömebirar bir üniversite kentidir. Katılımcıların bir kısmı (Duman, Felicia, Gökhan, Güneş, Kartal, Kayra, Key Card, Nehir, Aslı, Şerif Lloyd, Tsonga) bu üniversite kentinin sağladığı sosyal olanaklardan memnun görünmemektedir.

Güneş: Ben İstanbul'da doğdum büyüdüm. Lisem Taksim'deydi, üniversitem Sarıyer merkezdeydi. O yüzden istediğim zaman Taksim'e gidebilirdim, Beşiktaş'a gidebilirdim. Hem uzaklık açısından 40-45 dakika uzaklıkta olması, hem de birçok insan olması nedeniyle çok fazla sosyal aktivitesi, çok fazla... Sürekli işte her akşam dışarı çıkabileceğimiz bir yer olması, bir şeyler yapabilecek olmamız vardı. Dömebirar'da ne yazık ki böyle bir imkan yok, konser olsun tiyatro olsun. Her gün her seferinde çıkabileceğimiz bir yer yok. Veya işte ne bileyim örnek veriyorum caz bar seviyorsanız caz bar yok. Toplamda 10 tane mi 15 tane mi bar var. Tiyatro yok işte gidebileceğiniz. Sinemalar çok uzakta. Bu tür kendimi geliştirebileceğim, sosyal anlamda kafamı dinlendirebileceğim olanakların olmaması nedeniyle Dömebirar'dan birazcık şikayetçiyim.

Felicia: Bu 6 yılı [Giwhiwe'de yüksek lisans ve doktora yaptığı süre] yeniden yaşayacak olsam ve hafızamı silme imkanım olsa başka bir yerde yaşardım çünkü burası çok küçük bir şehir. Küçük bir şehirde akademik olanaklar çok güzel olabilir ama bununla birlikte sosyal olanakların çok sınırlı olduğunu düşünüyorum. Sosyal anlamda daha iç açıcı, daha çok opsiyonun olduğu büyük bir şehirde yine iyi bir üniversitede okuyabilirdim.

Duman: Benim düşündüğüm fırsatları bana sağlamadı. Daha fazla fırsatlar olduğunu düşünmüştüm. Eğitim ve çevre açısından, vereceği sosyal ve kültürel etkinlikle falan filan ama o tür bir geri besleme sağlamadı.

Üniversite kenti bana yetiyor: Bir yaşam alanı olarak bu üniversite kentine yönelik olumsuz değerlendirmelere karşın bazı katılımcılar (Cem, Claudio Lopez, Hale, April, Öykü, Ulaş) ise üniversite kentinin sağladığı yaşam tarzının eğitim görmek için daha uygun olduğu kanaatine sahiptir. Üniversite kenti çok geniş ve karmaşık olmaması nedeniyle katılımcılar, özellikle Türkiye'nin büyük kentlerinde ciddi bir sorun olduğunu düşündükleri trafik sorununu yaşamadıklarını dile getirmektedir. Kısaca Dömebirar, öğrencilerin akademik çalışmalarına daha rahat odaklanabilecekleri bir yaşam alanı sağlamaktadır.

Cem: Tam böyle research [araştırma] yapılacak bir yer. Seni ders çalışmaktan alıkoyacak hiçbir şey yok. Sen istemediğin sürece, sen kendin özel yaratmadığın sürece öyle bir ortam yok.

Öykü: Sosyal açıdan da memnun kaldım yani ufak bir öğrenci kasabası ya da şehri nasıl tanımlandırıcaksak. Ve seviyorum çünkü insanlar birbirine yakın çok compact [yoğun]. Sıkıldığın zaman hemen bir kahve içebiliyorsun, herkes birbirine çok yakın. Bir yemek yiyebiliyorsun yani gece 11'e, 12'ye kadar açık kafeteryalar var. Orada çalışan diğer öğrenciler var. Büyükşehirde de yaşadım ben. Bu ortam pek yok. Bu öğrenci şehri veya kasabası concept'i [kavramı] sevdiğim bir şey aslında benim... Tabii burada her yere 5-10 dakikada gidiyorsun arabayla. Ben İstanbul'da yetiştiğim için normal gidiş geliş için bir buçuk saat yollarda harcayan bir insandım. Şu an gerçekten de iki saat... Arkadaşlarım var konuşuyorum, Ataşehir'den Mecidiyeköy'e gidiyor her gün. Diyor ki sabah erken gidersem 40 dakikada gidiyorum. Ama normal saate kalırsam sabah 7.30-8.00 gibi, 1

saat 15 dakika sürüyor diyor. Gidiş geliş 2,5 saat yolda harcıyor arkadaşlarım. Şu an yolda 2 saat harcamayı tahayyül bile edemiyorum ben buradaki yaşamımda. Bence bu trafik çok büyük bir farklılık.

Türkiye’de akademik ortam

Katılımcıların Türkiye’deki akademik kültüre yönelik değerlendirmelerini incelediğimde şu temaları belirledim: Liyakate karşılık aidiyet, Türkiye’de kaynaklar yetersiz, Türk üniversitelerinin araştırma gücü düşük, Türkiye’de kaynaklar etkin kullanılmıyor.

Liyakate karşılık aidiyet: Katılımcılar (Cem, Deniz, Felicia, Key Card, Nehir, April, Ulaş) Türkiye’de profesyonel anlamda yükselmenin adayın kendi beceri ve emeği ile değil faydalı olabilecek bireysel ilişkileri temelinde ilerlediğine inanmaktadırlar. Katılımcılardan Key Card’ın Ahbap-Çavuş Kapitalizmi olarak adlandırdığı bu duruma göre Türkiye’de kişilerin teknik yeterliliklerinden çok belirli boyutlardaki aidiyetleri belirli pozisyonlara gelmelerinde etkilidir. Katılımcılara göre özellikle yükseköğretim kurumlarında genel bir akademik kültürün oluşmamış olması nedeniyle bireysel ilişkiler ve aidiyet, liyakattan daha önemli duruma gelmektedir.

Cem: Akademik ortam daha o kadar da oturmadığı için özellikle anadolu üniversitelerinde. Ben orada bir araştırma görevlisi kadrosuna geçebilme şansım bilmiyorum çok düşük geliyordu bana... Türkiye’de akademide kalmak çok büyük referanslar gerektirir, akademik başarıdan öte daha farklı şeyleri devreye sokmayı gerektirir... Hem bir de olan kadrolar da kişiye özel yaratılıyor. Yani özellikle anadolu üniversiteleri tamamen kişiye özel kadrolar açıyor. Resmen işte atıyorum A kişi için açılıyor, şu şunu çalışmış, bunu çalışmış, şunu çalışmış, nokta atışı yani. Onu çalışmadan o adam seni almıyor, anladın mı?

Felicia: Aidiyet versus liyakat. Bir insanın sadece teknik anlamda bir şeyler başarabileceğine inanmıyor insanlar. Bir yerlerde aidiyete doğru gitmenin gerekliliğini hissediyorlar... Enteresan bir şekilde Türkiye’de liyakatten aidiyete kaymışlar, teknik anlamda iyi insanlar da aidiyete kaymışlar. Anlatabildim mi? Teknik anlamda çok iyi insan buraya geliyor ve şeyi kokluyorsun, Türkiye’de o teknik bilgi ile oraya gelmesi aslında normal ama oraya aidiyet ile gelmiş, belirli şeyler yapmış ki bu sözlerinden sarf ettikleri cümlelerinden de belli oluyor. Belli aşamalarda aidiyete kapıldıkları için teknik bilgilerini kullanabilmişler. Yani belirli bir aidiyete kapılmaları gerekiyor bunu yapması için.

Ulaş: Bir kere her şeyden önce bu hak eden insanların yükseltilmesi mevzusu var. Adamcılık değil de dediğim gibi kanunların, kuralların herkes için geçerli olması.

Türkiye’de kaynaklar yetersiz: ABD üniversitelerindeki materyal ve başka türden kaynakların bolluğundan söz eden katılımcılar konu Türk üniversitelerine gelince aynı şeyi söyleyememektedir. Nitekim katılımcılara (Cem, Duman, Gökhan, Güneş, Kayra, Aslı, Şerif Lloyd) göre Türk üniversiteleri eğitim bağlamında öğrenciye, araştırma bağlamında da araştırmacıya yeterince kaynak sağlayamamaktadır. Katılımcıların söz ettiği bu kaynak azlığı, hem öğrencilere sunulan eğitimin niteliğini düşürmekte hem de yüksek nitelikli araştırmalar yapılmasını engellemektedir.

Kayra: [Türkiye’de] bazı üniversitelerde sanki böyle sadece yapmak için yapıyorlar, çok kaliteli olmuyor gibi.

Duman: Burada adamlar milyon dolarlık yatırımlar yapıyorlar saçma sapan bir araştırmaya ama Türkiye’de öyle bir fırsatın var olduğunu düşünmüyorum. Mesela Türkiye’de araştırmalar ne üzerinden yapılıyor? Tek fon sağlayan TÜBİTAK. TÜBİTAK’tan fonun varsa araştırma yapabiliyorsun. O da kısıtlı imkanlarla. Onun haricinde endüstriden üniversitelere çok bir yatırım olduğunu düşünmüyorum. Gelin beraber çalışalım, inovasyona yönelik bir şeyler yetiştirelim, biz

size şu kadar para veriyoruz; sizden şu sonuçları bekliyoruz ya da en azından bu yönde bir geleceğe dair bir yön çizmenizi bekliyoruz falan gibi bir şey yok yani. Destekleme yok, o yüzden.

Türk üniversitelerinin araştırma gücü düşük: Katılımcılar Türk üniversitelerinin yeterli kaynağı olmadığını belirtmekle birlikte aynı zamanda bu üniversitelerin araştırma gücünün de düşük olduğunu düşünmektedir (Cem, Duman, Felicia, Gökhan, Güneş, Aslı, Öykü, Şerif Lloyd). Burada sözünü ettiğim durumun yapılan araştırma sayısından ziyade yapılan araştırmaların etkisi, verimliliği ve ulaştığı kitle ile ilgili olduğunu da söyleyebilirim. Katılımcılara göre Türkiye’de de bazı nitelikli araştırmalar zaman zaman yapılmakla birlikte genel olarak üniversiteler yüksek etki yaratan araştırmalar yapabilecek durumda değildir.

Cem: Research [araştırma] yapabilme kapasitesi çok düşük anadolu üniversitelerinin. Adam üniversiteyi açmış ama laboratuvarı yok doğru düzgün. Hiçbir şeyi yok.

Şerif Lloyd: Türkiye’de burada [ABD] yapılan araştırmalar yapılmıyor. Türkiye’de direct [doğrudan] gelişime yönelik. Mesela benim alanım makine için genelde savunma sanayi için araştırma yapılıyor. Şimdi bizim burada yaptığımız şeyler mesela güneş enerjisini daha nasıl verimli yapabilirim ya da işte şunu daha iyi anlarsak şöyle yüzeyler yapabilir miyiz şudur budur. Bunlar şu anda bizim ülkemizde kullanılabilecek şeyler değil açıkçası.

Türkiye’de kaynaklar etkin kullanılmıyor: Katılımcılarla geçirdiğim temas döneminde katılımcıların sıklıkla Giwhiwe ve diğer Amerikan üniversitelerinin kaynaklarının bolluğundan memnuniyetlerini, Türk üniversitelerinin ise kaynak azlığından şikayetlerini dile getirdiklerini gördüm. Bunun üzerine katılımcılara Türkiye’nin bu sorunu nasıl çözebileceğini düşündüklerini sordum. Amerika daha iyi kaynakları olduğu için daha yüksek etkisi olan ve mali getirisi olan araştırmalar yaparak daha fazla para kazanmakta; Türkiye ise kaynak kıtlığı nedeniyle AR-GE’ye yatırım yapamadığı için araştırma yapamamakta ve mali gelir elde edememektedir. “Bu durum hep böyle gitmek zorunda mıdır?”, “Türkiye bu döngüyü nasıl kırabilir?” diye sorduğumda katılımcılar (Cem, Deniz, Felicia, Kartal, Öykü, Şerif Lloyd), kaynakların hiç olmaması gibi bir durumun söz konusu olmadığını fakat Türkiye’de kaynakların verimli ve etkili bir şekilde kullanılmadığını dile getirdiler. Kaynakların kullanımını hususunda katılımcılar sadece mali kaynakların değil, insani kaynağının da iyi kullanılmadığı fikrindedirler.

Felicia: Aslında Türkiye’de para yok diye bir şey yok. Bunları Türkiye’de yapamayız diye bir şey de yok. Düzeltiyorum, parasal kaynaklar daha kısıtlı Türkiye’de ama benim verdiğim centrifuge [santrifüj] testi örneğini Türkiye’de yapamayız diye bir şey yok. Yapabiliriz ama benim gördüğüm kadarıyla, kendi tecrübelerime dayanarak, ne kadar iyi olduğunu bilmiyorum tecrübelerimin ama Türkiye’de paranın harcanma şekli buradan çok daha farklı.

Deniz: Evet, bence Türkiye’de research [araştırma] kaynakları var yani bildiğim kadarıyla TÜBİTAK’ın bayağı fundingi [kaynağı] var ama onların veriliş şekilleri, kime ne verdikleri, bence çok akıllı şekilde yapılmıyor yani.

Öykü: Bence bizim gerçekten çok iyi eğitilmiş bir insan havuzumuz var. Türkiye’nin ben potansiyelini yeteri kadar kullanmadığını düşünüyorum... Birçok üniversitemiz var bizim mühendislik alanlarında bakarsan iyi eğitim veren. ..., ..., ..., [Türkiye’den birkaç üniversite sıralıyor]. Burada gerçekten birçok bölümden insanla da arkadaşlık yaptım. Çok inanılmaz zeki insanlar var. Bizim insan havuzumuz, gençlik havuzumuz çok iyi. Böyle bir ülkenin potansiyelini çok daha iyi kullanması gerektiğini... Yani beyin göçü çok veriyoruz biz. Ve biz de aslında bildiğin Middle East’da [Ortadoğu’da] böyle bir Silikon Vadisi üretebilirdik. Ya da belirli alanlarda dünya markaları, teknoloji üretmiş... Ya da sadece teknoloji de değil yani sosyal bilimlerden de böyle. Merkez oluşturan merkez üniversiteler ve aslında araştırma için birçok insanın birleşebileceği bir center, hub [merkez] olabilirdik yani. Ben açıkçası şaşıyorum buna. Onu yapamadık yani. Ve bu üzüntü verici yani biraz da o gözle baktığın zaman çünkü hakikaten de çok zeki insanlar var, çok

zeki insanlarla tanıştım saygı duyduğum insanlarla. Ama birçok insana bakıyorsun ya yurtdışına gelmeye çalışıyorlar ya da o zeki insan gidiyor yani normal kalburüstü bir şirkette çalışmaya başlıyor. Bence biz yetenekleri de çok iyi kullanamıyoruz. Bu toplum daha çok şey üretebilmeliydi bence.

Türkiye’deki sosyal ortam

Katılımcılar Türkiye’deki sosyal ortama yönelik değerlendirmelerinde insan ilişkilerinin ve genel yaşam kültürünün olumsuz gördükleri yanlarını vurgulamaktadır. Bu başlıkta veri setinden “Düşüncenin değil, bireyin ve dış görünüşünün eleştirilmesi” ve “Türkiye’de bilim insanı rahat değil” olmak üzere iki başlık saptadım.

Düşüncenin değil, bireyin ve dış görünüşünün eleştirilmesi: Katılımcıları (Bilal, Claudio Lopez, Hale, Key Card) Türkiye’deki sosyal ortamda en rahatsız edici durum, düşünceleri yerine düşünceleriyle hiç ilgisi olmayan şeylerin eleştiri konusu olmasıdır. Örneğin, katılımcılara göre Türkiye’de insanların düşünceleri değil, giyimleri gibi dış görünüşlerini oluşturan unsurlar eleştiri konusu olmaktadır. Bu durum ise Türkiye’de insanların yaşadığı stresi artırmaktadır. Ayrıca Türkiye’de insanların birbirlerini çekememeleri de söz konusu olabilmektedir. Genel olarak bu hususların katılımcıların Türkiye’de fikirlerinin değer görmediğini düşünmeleri ile ilgisi olduğunu düşünüyorum.

Hale: Nasıl diyeyim, güzellik standardı. Giyim, kuşam, dış görünüşün çok önemli olması, bence insanların hayatına ekstra bir stres katıyor. Ben de buna çok dayanabileceğimi düşünmüyorum. Orada [Türkiye’de] olsaydım büyük ihtimalle çok daha mutsuz olurum çünkü işte nasıl diyeyim belli bir şekilde giyinmen gerekiyor, eşofmanla çok derse giden olduğunu düşünmüyorum en azından ama burada [ABD] öyle şeyler yok. İnsanlar ne istiyorsa giyiyor ne istiyorsa yapıyor falan. Sosyal baskı çok çok daha az burada.

Claudio Lopez: Türkiye’de şöyle bir sistem var. İnsanlar fikre değil de... Mesela benim aklımda çok iyi bir fikir olsun, ben bir ürün yaratma üzerine... Ben bu ürünü yaratıp masada önlerine koyana kadar kimse o fikir önemliymiş önemsemiyor. Ürünü görecekler, onun faydalı olabileceğini görecekler ancak o zaman üstüne geliştirme, katkıda bulunuyorlar ama mesela ben şunu yapacağım diye aslında çok güzel bir fikri söylesem ama daha yapmamış olsam, sen mi yapacaksın, nasıl yapacağını gibi sorgular oluyor. Sonuçta sorgucu olmakta önemli ama bir fikri de mesela çok iyi olacak bir fikri hiç ne olacağını bilmeden, görmeden çöpe atmak haksızlıktır bence.

Bilal: Birbirimizi kandırmayalım, Türkiye’de çekememezlik olabiliyor ve insanlar insanların üzerine basabiliyorlar. Buradaki insanlarda böyle bir olay pek olmuyor.

Türkiye’de bilim insanı rahat değil: Katılımcılara (Cem, Kayra, Key Card, Nehir) göre Türkiye’deki sosyal ortam, bilim insanının çalışmalarını rahat bir şekilde yürütmesine engel olacak şekilde olumsuzlukların etkisine açıktır. Örneğin, siyasi anlamda yaşanan gelişmeler bilim insanlarını etkilemekte ve bu durumda bilim insanlarının rahat bir şekilde araştırmalarını gerçekleştirmelerine engel olmaktadır. Ayrıca sosyal anlamda genel yaşam standartları bilim insanlarının kendi araştırmalarına odaklanmalarını zorlaştırmaktadır.

Cem: Ben altı yıldır Amerika’dayım. Hiçbir tane akademisyenin siyasi propaganda yaptığını görmedim ya da hiçbir hocanın ben bu hocayla çalışmam, şu partiye oy veriyor, bu partiden deyip ya da şu bu cemaatten, bu şu cemaatten deyip birbiriyle çalışmadığını görmedim. Yani politika yok, politikanın olmadığı yerde de bilim güzel bir şekilde ilerliyor ama maalesef Türkiye’de bu politika gittikçe bilimin üstüne gölgesini şey yapıyor... Türkiye’de maalesef bilimin önünde siyasi konjonktür yani siyasetin gölgesi var.

Nehir: [Türkiye’de] Bir yandan çalışıyordum full time [*tam zamanlı*] okutmanlık yapıyordum bir üniversitede. Full time [*tam zamanlı*] okutmanlık yapınca o master [*yüksek lisans*] bitmiyor. Önceliklerin, oradaki hayatın, koşturmacan, kiran. Burada da [ABD’de] öyle ama oradaki çalışma temposuyla hem de aynı anda master [*yüksek lisans*] yapmayla buradaki biraz farklı. Türkiye’de araştırma görevlisi değildim. Araştırma görevlisi olsaydım belki farklı şeyler söyleyecektim ama. Ben zaten okutman olduğum için haftada 20 saat ders veriyordum, 20 saatin üzerine bir de ders alıp, hafta sonları da bir İngilizce kursunda İngilizce dersi öğretiyordum falan. Yedi gün çalışıyordum ben. O aşamada bir de master [*yüksek lisans*] derslerime çalışıyordum. Her gece uyumuyordum üçe kadar, edebiyatla ilgili ödevlerimi yapıyordum ya da araştırmamı yapıyordum falan. Böyle bir süreçteydim. O master [*yüksek lisans*] bitmedi, çok zor bitecekti. Etrafımdaki arkadaşlarımdan da biliyordum. Hem orada çalışayım hem de master [*yüksek lisans*] yapayım dese ydim o iki yılda bitmezdi zaten beş yıl falan, bir master’ı [*yüksek lisans*] ancak beş yılda bitirirdim yani.

Dönmek veya Dönmemek

Bu alt bölümde katılımcıların Giwhiwe Üniversitesindeki eğitimlerinin ardından Türkiye’ye dönme veya dönmeme kararlarını ve bu kararların nedenlerini işleyeceğim. Tablo 2’de dönme veya dönmeme kararı veren katılımcıları sunduğum gibi kararsız olduğunu belirten katılımcılar da bulunmaktadır.

Tablo 2.

Katılımcıların Türkiye’ye Dönme, Dönmeme ve Kararsızlık Durumu

	Dönerim	Dönmem	Kararsızım	TOPLAM
Sayı	6	11	2	19
Yüzde (%)	(31.58)	(57.89)	(10.53)	(100)
Katılımcı	Cem, Gökhan, Hale, Kartal, Kayra, Şerif Lloyd	Claudio Lopez, Deniz, Duman, Felicia, Güneş, Key Card, Nehir, April, Aslı, Öykü, Ulaş	Bilal, Tsonga	

Tablo 2’de görüldüğü üzere Cem, Gökhan, Hale, Kartal, Kayra, Şerif Lloyd olmak üzere altı katılımcı (%31,58) eğitimlerinin ardından Türkiye’ye döneceklerini belirtmektedir. Buna karşın Claudio Lopez, Deniz, Duman, Felicia, Güneş, Key Card, Nehir, April, Aslı, Öykü, Ulaş olmak üzere 11 katılımcı (%57,89) eğitimlerinin ardından Türkiye’ye dönmeyeceğini, ABD’de veya başka yabancı bir ülkede kalacağını belirtmiştir. Son olarak iki katılımcı (%10.53) bu konuda henüz karar vermemiş durumdadır. Şimdi katılımcıların dönme kararlarının altında yatan nedenleri inceleyeceğim.

Dönme kararının altında yatan nedenler

Yurt dışı eğitimlerinin ardından Türkiye’ye döneceğini belirten katılımcılara neden Türkiye’ye dönmek istediklerini sorduğumda verdikleri yanıtlar sadece bir konu ile etkili bir şekilde ilişkili görünmektedir: Yurda dönerek Türkiye’ye hizmet etmek, başka bir deyişle, ülkeye bilgi ve teknoloji aktarımı.

Türkiye’ye dönerek ülkeme hizmet etmek istiyorum: Türkiye’ye döneceğini belirten katılımcılara neden dönmek istediklerini sorduğumda verdikleri yanıtların Türkiye’ye dönüp yurt dışında

eğitim görerek uzmanlaştıkları alanda hizmet etme arzusu ile ilişkili olduğu sonucuna vardım. Vatanseverlikle ilişkilendirdiğim bu arzu, bazı katılımcılarda genel bir dilek halinde iken bazı katılımcılarda doğrudan Türkiye'nin gelişmeye ihtiyaç duyduğu alanlarda bilgi ve teknoloji aktarımı halini almaktadır. Diğer bir deyişle, bu düşünce sahibi katılımcılar, ülkeye dönerek uzmanlık alanlarında Türkiye'ye bilgi ve teknoloji aktarımı yapmayı amaçlamaktadır. Eğitiminin ardından Türkiye'ye dönmek istediğini belirten katılımcılardan Hale, Cem ve Gökhan'a neden bu kararı verdikleri sorusunu sorduğumda şu yanıtları verdiler:

Hale: Çünkü sen gidersen ben gidersem o giderse bütün beyinler giderse bu ülkeyi kim düzeltecek? Bizim düzeltmemiz gerekiyor. Bu ülkenin düzelmeye ihtiyacı var. Bunu görmek çok bir şey istemiyor. İki insanla konuş bunu anlayabiliyorsun. Ve ben gidip bir insanın hayatını değiştirebilirsem onun düşünce yapısını değiştirebilirsem bu benim için kafi, yeterli yani. Tamam, ben bu şansı elde ettim, buraya geldim ama bu şansı elde edemeyen bir sürü insan var. Ben dönüp burada aldığım eğitimi orada kullanmak istiyorum açıkçası.

Cem: Bir de bir süre sonra insan biraz da kendi insanına hizmet etmek istiyor. Biz bu kadar şeyi burada öğrendik, buradaki öğrencinin bir sürü imkanı var, dönebiliyorlar, her şey var istedikleri. Bunu biraz da kendi ülkemize transfer etmeliyiz burada öğrendiğimiz şeyleri.

Gökhan: Özel eğitim programlarının öğrencilerini olabilecek en iyi şekilde yetiştirmek, en iyi şekilde o konulara aday öğretmen olarak hazırlamak, özel eğitim gerektiren çocuklara katkı yapmalarını sağlamak. Özel eğitim alanında Türkiye'de alana katkı sağlamak; araştırma yaparak, İngilizce veya Türkçe yayınlar yaparak, kitaplar, ders kitapları veya araştırma kitapları yayınlayarak, ödenekler yazarak, TÜBİTAK'tan ödenekler almaya çalışarak projeler yazarak. Türkiye'deki hem ailelere hem ebeveynlere... Özel eğitime gereksinimi olan ebeveynlere katkı sağlamak. Bir de en önemli hayallerimden biri de lisansüstü öğrenci yetiştirmek, yani lisansüstü eğitiminin kalitesini artırmak.

Dönmeme kararının altında yatan nedenler

Eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönmek istemediklerini belirten katılımcıların sıraladıkları nedenler, dönmek isteyenlerin sıraladıkları nedenlerden daha fazla sayıda ve daha karmaşık yapıdadır. Dönmeme kararı veren katılımcıların sıraladıkları nedenler sırasıyla ekonomi, ifade özgürlüğü ve demokrasi alanlarıyla ilişkili olduğu gibi aynı zamanda yurt dışında geçirilen süre ve Türkiye'de yenileşim olmadığını düşünmeleri ile de ilişkilidir. Farklı boyutlarda yoğunlaşan bu nedenler, katılımcıların Türkiye yerine başka bir ülkede yaşama ve o ülkenin gelişimine katkı sağlama kararı vermelerine neden olmaktadır.

Ekonomik: Katılımcıların en sık dile getirdiği dönmeme nedeni dönmeleri durumunda kazanacakları para ile ilgilidir. Yurt dışında çalışmaları durumunda alacakları maaşın Türk Lirasına göre daha değerli bir para birimi bazında olacak olması, katılımcıların dönmeme kararını doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda katılımcıların Türkiye'ye dönmeme kararlarında ekonomik boyuta ilişkin en önemli hususun paranın alım gücüyle ilgili olduğunu düşünüyorum. Bu sonuca aşağıda örneklerini verdiğim katılımcı görüşleriyle ulaştım:

Felicia: İlk olarak ekonomik anlamda bahsedeceğim. Herhangi bir yerde doktordan mezun bir mühendis olarak başlamak Türkiye'de aynı şekilde başlamaya kıyaslırsak burada sahip olabileceğin kişisel kaynaklar çok daha fazla. Bunu tangible yani sayısal bir örnek verebilirim burada doktora bitirdikten sonra bir işe girdiğin zaman mühendis olarak yaşadığım şehrin en güzel semtinde bir ev kiralayıp, beğendiğin orta sınıf üstü bir arabaya binebilme şansın... Şans değil bu zaten sana default [*ön tanımlı, otomatikmen*] olarak geliyor. Türkiye'de böyle bir ihtimal yok. Benim hocam Türkiye'de profesör şu anda, 10 yıldır profesör, 10-12 yıl arası, geçen gittiğimizde konuştuğumuzda daha ev alamadıklarını söylüyordu, finansal durumların zorluğundan dolayı. Hani ekonomik anlamda

baktığımızda bu çok büyük bir sebep, benim burada kalmamda ve burada devam etmeye karar vermeme.

Güneş: [Eğitiminin ardından yaşamak isteyeceği yerlerden söz ediyor] İkincisi ekonomik olarak beni zorlamayacak bir yer olması. Ekonomik olarak kendimi sürdürebileceğim, yurt dışında bir yerleri gezmek istediğim zaman 'abi bir saniye ya, bütçem buna el verecek mi?' diye düşünmediğim bir iş yapmak isterim ki Türkiye'deki kur oranı şu an buna el vermiyor mesela.

Siyasi Atmosfer (Demokrasi, Hukukun Üstünlüğü, İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü): Katılımcıların dönmeme kararlarını etkilediğini belirttikleri ikinci durum demokratik bir yönetimin olmazsa olmaz bileşenlerinden olan hukukun üstünlüğü, insan hakları ve ifade özgürlüğü ile ilişkilidir. Katılımcılar eğitimlerinin ardından kendilerine daha fazla özgürlük, daha fazla bireysel yaşam alanı, daha fazla hukuksal güven ve daha fazla ifade özgürlüğü sağlayacağını düşündükleri yerleri tercih etmeye eğilimlidirler. Çünkü katılımcılara göre yurt dışında yaşama kararları, daha fazla özgürlüklerinin olduğu ve görüşlerinin daha fazla dikkate alındığı bir ortamda yaşama olanağı sunacaktır.

Bilal: Şu anda ben kalkıp da Facebook'ta bir paylaşım yaptığımda birisi kapımı mı çalacak acaba diye düşünerek bir ülkede yaşamak istemem açıkçası. Bu da diğer bir neden, niye böyle bir şey yapayım ki? Niye kendimi sürekli endişe altında hissedeyim ki yani?

April: Öncelikle Türkiye'deki politika beni çok geriyor. Burada bile takip ettiğimde çok sinirleniyorum. Bu bir tanesi. İkincisi de ben artık Amerika'daki özgür hayatıma alıştım ve Türkiye'de böyle bir hayat yaşayacağımı düşünmüyorum. İstanbul'da da yaşasam İzmir'de de yaşasam bir şekilde mahalle baskısı olacağını düşünüyorum. Bundan hoşlanmıyorum.

Claudio Lopez: Avrupa'daki yaşamda sesimi daha çok duyurabileceğimi düşünüyorum. İnsanların beni biraz daha fazla dikkate alabileceğini düşünüyorum. Anlattıklarımın sonra bana daha çok kaynak sağlanabileceğini düşünüyorum. Bu yüzden kendimi daha tatmin olmuş düşünüyorum Avrupa'da bir gelecek hayal edince ama Türkiye'de mesela bir gelecek yaratsam dikkate alınmama korkusu var işte. O yüzden Avrupa'daki Claudio ile Türkiye'deki Claudio arasındaki fark volume diyeyim yani, sesimi ne kadar çıkarabildiğim.

Yurt dışına geldikten sonra dönme kararım değişti: Katılımcıların dönmeme kararında dikkatimi çeken bir diğer husus ise onların Dömebirar'da geçirdikleri zamanla dönme kararlarının tersi yönde değişmesi veya öncül dönmeme kararlarının pekişmesi oldu. Katılımcıların yurt dışında geçirdikleri zaman dönme kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda zaman etkeni ile ilişkili olarak katılımcıların yurt dışında yaşama süreleri arttıkça dönmelerinin giderek zorlaştığı söylenebilir.

Felicia: İlk başta geldiğimde kesinlikle dönmek istiyordum. Hiçbir kuşku yoktu aklımda, tek hedef bitirip dönmekti çünkü zaten benim kariyer yolum da belliydi ama işte olaylar geliştikçe güvensizlik arttıkça, yani benim kişisel güvensizliğim arttıkça...

April: Eğitim bakımından buranın çok daha iyi olduğunu gördüm. Çok daha yardımcı olduğunu gördüm ve bana çok daha şey kattığını gördüm. Bu benim bir şekilde gitmememi sağladı. Yani gitmeme sebeplerinden bir tanesi de bu oldu.

Bilal: Ben burada kalırım diye düşünmüyordum. Hatta çok kişinin açıkçası ben döneceğim döneceğim deyip ondan sonra fikrini değiştirdiğini gördüm. Dolayısıyla benim baştan beri niyetim dönmekti aslında...

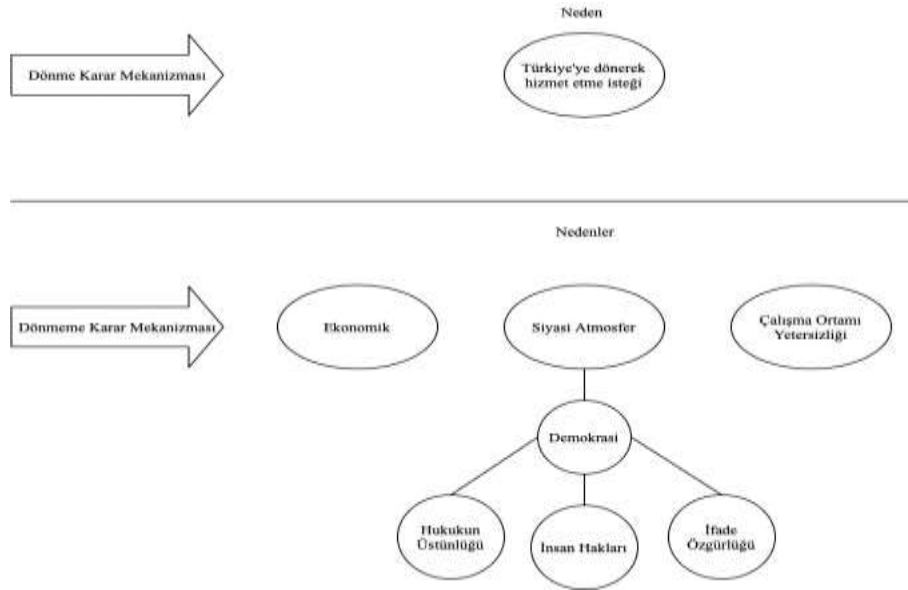
Türkiye'de yenileşim olmaması: Katılımcıların dönmeme kararlarının altında yatan son neden, yurt dışında eğitim aldıkları alanlarda Türkiye'de yeterince yenileşim olmaması ve çalışma olanaklarının yetersizliği ile birlikte çalışma ortamlarının profesyonel olmamasıdır.

Katılımcıların burada değindikleri yenileşim kavramı, iş ortamlarında değişen koşullara ayak uydurabilmek için yahut var olan iş ortamlarını olumlu anlamda ilerletebilmek için yeni olanaklar yaratma ile ilgilidir. Öte yandan bu kavram, bir iş alanının standartlaşmış ve rutinleşmiş ortam ve koşulları çağın doğasına uygun yeni ortamlarla değiştirebilme yeteneği düşüncesini de içerir. Alanları Makine Mühendisliği ve Elektrik Mühendisliği olan Güneş ve Aslı'nın yorumları şunlardır:

Güneş: Şu şartlarda dönmem. Uzmanlaştığım alanda çalışabileceğim bir iş yeri yok. Eğer ama mesela deseydi ki TÜBİTAK ya biz böyle bir konu üzerine yeni bir laboratuvar açıyoruz ve bu laboratuvara şu kişileri getirdik gerçekten de konusunda bilinen, bu konuda çalışmak isteyen, bu konu üzerine araştırma geliştirme yapmak isteyen bir kurum açıyoruz. O zaman düşünebilirdim. Ama böyle bir çalışma yok şu an.

Aslı: Muhtemelen en büyük sebebi Türkiye'deki çalışma imkanlarıydı. Bizim alanda Türkiye'deki çalışma imkanları çok da benim istediğim alanlarda değildi. Genelde mesela savunma sanayisinde çalışabiliyorsunuz veya çok standart rutin mühendislik işinde çalışıyorsunuz. Savunma sanayi pek hoşuma giden bir alan değildi. Böyle rutin bir iş de yapmak istemedim.

Yurt dışı eğitim deneyimi olanların Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararı veren katılımcıların düşüncelerinin görsel bir temsilini Şekil 2'de sunuyorum.

Şekil 2. Türkiye'ye dönme ve dönmeme kararı veren katılımcıların kararlarının altında yatan nedenler.

Eğitimli Beyinleri Döndürme Yolları

Bu başlıkta Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararı fark etmeksizin katılımcıların eğitimli beyinlerin Türkiye'ye döndürülmesi (beyin göçünün durdurulması ve tersine döndürülmesi) hususunda neler yapılabileceğine dair görüşlerini sunacağım. Bu konuda katılımcıların düşünce yapılarını anlamak için görüşmelerim esnasında katılımcılara Türkiye'de beyin göçünü önlemeden sorumlu bir kurum bulunduğunu varsaymalarını ve kendilerinin bu kurumun başındaki kişi olduklarını düşünmelerini istedim. Ardından onlara şu minvalde sorular sordum:

Türkiye'nin yurt dışındaki insan gücünü Türkiye'ye döndürmek için neler yaptınız? Nasıl önlemler alırdınız? Buradaki başlıkları sunarken katılımcıların dile getirdiği tekil çözümlere odaklanmaktan ziyade bu başlıkların işaret ettiği genel boyutlara odaklandım. Boyutlar; demokrasi, ekonomi, eğitim niteliğinin artması, siyasi durumun iyileştirilmesi, iletişim kurulması ve dönüş sürecinin iyi organize edilmesidir.

Demokrasinin ilerletilmesi (Hukuki Güvenlik, Adalet, Liyakat): Katılımcıların beyin göçünü engellemek amacıyla dile getirdiği çözüm yollarının çoğunluğunun Türkiye'de bireylerin hukuk güvenliğinin sağlanması, adaletin tesis edilmesi ve iş verme aşamalarında liyakate hassasiyet gösterilmesi—bu başlıkların daha iyi bir demokratik yaşamla mümkün olacağından ötürü—genel olarak daha iyi bir demokratik ortam tesis edilmesi ile ilgili olduğunu söyleyebilirim. Bu konuyla ilgili görüşlerden örneklere aşağıda yer verdim:

Cem: Buradaki [ABD] insanları hiçbir şekilde politik düşüncesine, dini inancına göre ayırmadan sadece ve sadece işinde iyiye geçerse gerçekten çalışırsa gerçekten bu işe gönül vermişse alıp ona güzel imkanları eşit bir şekilde sağlayıp orada çalışmasını sağlamaya çalışırdım.

Deniz: Sonuçta dediğim gibi ahababı, çavuşu olan bir insanla yüzde yüz haklı olduğun bir conflict [*çatışma*] yaşadığını düşün, yüzde yüz haklısın ama herkes biliyor ki hakkını alamazsın. Çünkü o adamın ahababı çavuşu var ama senin yok. Yani ben o kurumun başında olsam bu adalet şeyini geri getirmeye çalışırdım.

Duman: Hukukun geliştiriliyor olması lazım, diğer türlü insanlar dönmez. Yoksa sen ne kadar maaş verirsen ver, insanlar geri dönmezler ya da tamam, al sana bu kadar fon veriyorum, istediğin şartlarda çalışacaksın, istediğin ne varsa her şeyi yerine getireceğiz desinler yine dönmezler yani. Niye? Çünkü adam sosyoloji alanında çalışıyor mesela. Bir alanda şey yapacak, araştırma yapacak ama araştırma bir şeyle conflict [*çatışma, anlaşmazlık*] ederse ne olacak, alanında yayınlayamayacak. Ne anladım o araştırmadan o zaman.

Ulaş: Bir kere her şeyden önce bu hak eden insanların yükseltilmesi mevzusu var. Adamcılık değil de dediğim gibi kanunların, kuralların herkes için geçerli olması, o konulduğu zaman zaten insanlar döneceklerdir.

Olanakların artması, ekonominin iyileşmesi: Katılımcıların Türkiye'den yurt dışına beyin göçünü durdurmak ve tersine döndürmek amacıyla değindikleri ikinci çözüm, ekonomik olanakların iyileştirilmesidir. Katılımcılara göre yurt dışında bulunan beyin gücünün Türkiye'de daha iyi bir ekonomik güce sahip olacaklarını hissetmesi onları döndürmede etkili olabilecektir. Ayrıca katılımcılar kaynakların artırılarak araştırmacılara daha iyi materyal ve maddi kaynakların sağlanmasının önemli olduğunu da düşünmektedir. Katılımcılara göre ekonomi düzeltilir ve olanaklar artırılırsa Türkiye'nin yurt dışında bulunan ve yurt dışında kalmaya niyetli olan beyin gücü Türkiye'ye yönlendirilebilir.

Claudio Lopez: Daha çok ekonomik geliyor aklıma çünkü mesela mühendislerin ne kadar maaştan başladığını düşünüyorum. Amerika-Avrupa seviyesine gelmesi lazım bence, o kadar olmasa bile en azından biraz hak edilmiş paraların kazanılması gerektiğini düşünüyorum.

Hale: Sonra tabii bu insanlar yıllarca yurt dışında kalmış zorluklarla okullarına bitirmişler, döndüklerinde bunun karşılığını almaları gerekiyor. Tabii ki şu anda Amerika'daki maaş ile Türkiye'deki maaşı kıyaslayamıyoruz. O yüzden döndüklerinde emeklerinin karşılığını alacaklarına inandırmaya çalışırdım ve bunun gerçek olmasına yönelik çalışmalar yapardım.

Key Card: Zaten ekonominin olumlu sinyaller vermesi lazım insanların dönmek istemesi için çünkü Amerika'daki ekonomik olanaklar çok fazla.

Nehir: İlk başta araştırmacıları getirmek istiyorum diyelim, bilim insanlarını getirmek istiyorum diyelim. Bilim insanlarını getireceksem üniversitelerdeki research'e [*araştırma*] olan ödeneklerin hepsini artırırım. Türkiye'de çalışan araştırmacının kafası rahat olmalı, para derdi yaşamamalı.

Eğitimin niteliğinin artırılması: Katılımcıların Türkiye'nin yurt dışındaki beyin gücünü ülkeye döndürme yollarında dikkat çektikleri son boyut, ülkede genel olarak eğitimin niteliğinin artırılmasıdır. Katılımcılara göre eğitimin niteliğinin genel olarak artması, ilerleyen süreçlerde yeni bireylerin yurt dışına çıkışını önleyeceği gibi halihazırda yurt dışında olan ve aile kurarak çocuk yetiştirmeye çalışan bireylerin Türkiye'ye dönüşünü de kolaylaştıracaktır. Çünkü aile kuran ve çocuk yetiştiren bireylerin dönmeme kararında çocuğunun geleceği önemli bir değişken haline gelebilmektedir.

April: Kısa sürede olacak bir şey olduğunu düşünmüyorum. Şunu değiştirdik bunu değiştirdik haydi gelinle olmayacaktır muhtemelen ama yani bence ilk başta Türkiye'deki üniversitelerin kalitesinin yükselmesi gerekiyor eğer akademisyenleri Türkiye'ye çekmek istiyorsan.

Bilal: Ben döndüğümde Türkiye'ye sürekli çocuğumun okulu için para yetiştireceğimi düşünüyorsam yine dönmek istemeyebilirim yani. Çocuk olunca anlayacaksın inşallah sen de yani çocuk olunca yüreğin çocuğun için çarpıyor.

Aslı: Dediğim gibi bu [dönme durumu] biraz da ilerideki yaşamına bağlı, çoluğun çocuğun olursa onların eğitimi falan açısından da düşünmek durumunda kalırsın. O açıdan eğitim daha iyiye giderse dönülebilir. Bir de mesela şeye de bağlı şu an diyoruz ya iş imkanları falan ama belirli bir yaştan sonra iş imkanları muhtemelen insanın ilk önceliği olmayacak yani. Daha böyle insanın ailesi daha ön plana çıkar.

Siyasal durumun iyileştirilmesi: Katılımcıların beyin göçünü durdurmak ve tersine döndürmek amacıyla belirttiği çözümlerden bir diğeri de Türkiye'de siyasal ortamın iyileştirilmesidir. Nitekim katılımcılara göre gerilim yüklü siyasal ortam kendilerini Türkiye'ye geri dönmek konusunda tedirgin hale getirmektedir. Siyasal ortamın daha kapsayıcı olacak şekilde düzenlenmesi, yurt dışında yaşama kararı veren katılımcıların kararlarını gözden geçirmelerini sağlayabilecektir.

Duman: Siyasal iklim değişirse dönmeye karar veririm açıkçası. Daha böyle kapsayıcı, daha böyle herkesi içine alan, herkesin dediğini dinleyen, herkesin sorunlarına karşılık veren yapı olursa. İşte bilimin, okulun ön plana konulduğu bir Türkiye olursa dönerim. Haricinde çok da bir şeyim yok yani, dönme isteğim.

Aslı: Şu an gergin bir ortam var Türkiye'de. Ekonomi çok şey değil, insanlar geriliyor politik olarak gergin bir ortam var. Default [*ön tanımlı*] olarak bir gerginlik var herkesin üzerinde. Hem ekonomik hem de siyasi olarak. O gerginlik çok çekici bir şey değil.

İletişim kurulması ve dönüş süreci ile ilgili hususlar: Katılımcılara göre yurt dışı eğitimleri esnasında yetkililerin Türk öğrencilerle iletişime geçerek öğrencilerin Türkiye'ye olan aidiyet duygularını korumalarına katkı sağlamaları faydalı olacaktır. Ayrıca temas halinin yetkililerce devam ettirilerek öğrencilerin düşüncelerinde ülkelerine dair oluşabilecek olumsuzlukların giderilmesi de beyin göçünü azaltmada etkili olabilir. Bu öneri özellikle YLSY bursuyla Dömebirar'da lisansüstü eğitim gören katılımcılar için önemlidir. Çünkü YLSY bursu ile yurt dışına çıkan katılımcılara göre Türkiye'ye dönüşleri iyi organize edilmemiştir ve bu organizasyon eksikliği kendilerini Türkiye'ye dönme hususunda ürkütmektedir.

Şerif Lloyd: İnsanlarla ne bileyim direct olarak [doğrudan] bir ofis kurulup böyle yüz kişilik falan atıyorum bir ofis kurulup bu kişilerle birebir görüşürüm. Onlara önemli olduklarını hissettiririm. İstedikleri araştırmaların en azından çoğunu veya bazılarını Türkiye'de de yapabileceklerini gösterim

ekipman lazımsa buna devletin destek olacağını gösteririm. Ne bileyim bunları yaparsan bu insanların zaten yüzde elli, altmışı dönecek yani.

Cem: Öncelikle böyle güçlü ülkelerde, Amerika'da, Avrupa'da, Japonya'da, Çin'de, orada çalışan Türklerle iletişime geçmesi için konsolosluga bir eleman gönderirdim. Sadece bu insanlarla sürekli iletişim halinde olacak, bu insanların ihtiyaçları ne?... Öncelikle bir adam görevlendirirdim, sürekli bunlarla iletişim halinde olacak. Buradaki beyinleri Türkiye'ye dönmeler bile Türkiye'ye ait, Türkiye'ye dair burada bir organize ederdim. Daha sonra bu insanların ihtiyaçlarını dönemsel olarak onlardan aynı senin yaptığın gibi böyle konuşarak, ne yapsak Türkiye'ye dönersin gibisinden ya da neden Türkiye'ye dönmüyorsun? Onların kendilerini sorgulamalarını yönlendirmeye çalışacak birkaç insan ayarlardım. Ondan sonra onların isteklerini alıp gerekli kişilere iletir, iletmesini sağlarım.

Kayra: [YLSY bursundan söz ediyor] Benim haberlerden gördüğüm şu var: İnsanlar Türkiye'ye dönmek istiyor, hatta dönüyor. Ama döndüğünde kıymet görmüyor. Çok kendi işi ile alakası olmayan saçma sapan kurumlara atanıyor, farklı işler yaptırılıyor ve bu sebeple de birçok farklı kişi geri dönüyor. Birazcık insanlara değer verilmeli diye düşünüyorum. Bu kadar eğitim almışsa fikirlerinde değerli olduğunu da kabul etmeleri gerekiyor... Bence pozitif ayrımcılık yapmalarına gerek yok [gülümsüyor]. Sadece insanlar döndüğünde eğitimini aldıkları şeyi yapsa bence yeterince faydaları olacağını düşünüyorum, farklı bir kuruma atanmak yerine... Aynı şekilde kendim de döndüğümde ne olacağını bilemiyorum mesela korkularımdan birisi o.

Gökhan: [YLSY bursundan söz ediyor] Muhtemelen gelecek sene Türkiye'ye dönme ihtimalim var... Ben burada yardımcı doçentim, bana 20.000\$ start-up [başlama] parası veriyorlar. İsteddiğin konferansa git, istediğin materyali al, istediğin software'i [yazılım] al, istediğin araştırmayı yap bu para senin, yeter ki pocket money olarak kullanma [parayı cebe atma], bu para senin. Travel [seyahat] parası veriyor, makale mi yazmak istiyorsun al istediğin destek, ev veriyorlar, her şeyi veriyor. Yap ya sınırsız, adam sana bir ego veriyor. Hepimizin egoya ihtiyacı var, veriyor sana. Ben gideceğim [Türkiye'ye] bana diyecek ki 'buyurun hocam sen araştırma görevlisi olarak bu ofiste başla işe,' yanlış mıyım? Diyecek ki "araştırma görevlisi olarak başla, senin yardımcı doçentliğine başvuracağız biz bir ara alırız, alırsın hocam." Sonra doçentliğe başvurayım diyeceksin, yeterliliğin de var; "hocam ya çok erken niye başvuruyorsun ki" diyecek, yok hocam sana ders vermeyelim, yok sana ders verelim yani keyfi uygulamalarla ben o potansiyelimi de, potansiyelsizlik her şeyi bir harmanlayıp ortaya bir şey çıkaracaklar kafalarına göre, yanlış mıyım?

Tartışma ve Sonuç

Katılımcıların Dömebirar özelinde ABD'deki akademik ortama yönelik değerlendirmelerini incelediğimde katılımcıların ABD'deki üniversitelerin kendilerine daha iyi teknik ve materyal olarak sağladığını düşündükleri sonucuna vardım. Özellikle mühendislik ve benzeri alanlarda bilimsel araştırma yapabilmenin eldeki teknik ve mali kaynaklarla doğrudan ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda katılımcılara göre ABD'de bir üniversitede olmak kendilerine kariyer gelişimlerine katkı sağlayacak etkili çalışmalar yapabilme olanağı vermektedir. Katılımcılara göre teknik ve materyal bolluğu ile yakından ilintili olarak ABD aynı zamanda yetenekli ve güçlü beyinler açısından da zengindir. Bu nedenle ABD'nin günümüzde dünya genelinde yetenekli beyinler için cazibe merkezi olduğu söylenebilir. İnsanlık tarihi boyunca farklı bölge veya ülkelerin bilim insanları için bir çekim merkezi haline geldiği sabittir. Örneğin, bir dönem Antik Yunan medeniyeti altında Atina, bir dönem genel olarak Avrupa kıtası yetenekli beyinleri kendine çeken bir merkez olmuştur. II. Dünya Savaşının ardından günümüze kadar gelen dönemde ise ABD dünyanın bilim merkezi olmuş, böylece de bilim insanları için bir cazibe merkezi haline gelmiştir (Kurtuluş, 2000). Katılımcılar da bu merkezde olmanın ABD akademik ortamının artılarından olduğunu dile getirmiştir. Öte yandan katılımcıların ABD akademik ortamına yönelik bir diğer değerlendirmeleri de bu ortamda eğitimlerinde kariyerlerine dönük verdikleri emeklerin karşılığını daha rahat ve etkili aldıklarını

düşünmeleridir. Ayrıca katılımcılara göre ABD'deki eğitim niteliği genel olarak daha yüksektir. Bu düşünce yapısının altında daha evvel değindiğim ABD üniversitelerinde kaynakların daha fazla olması ve bu üniversitelerin öğrencilerine daha rahat bir çalışma ve gelişme ortamı sağlaması yatıyor olabilir.

Buraya kadar sıraladığım olumlu yönlerine karşın katılımcılar aynı zamanda ABD üniversitelerinin birer şirket mantığıyla çalıştığını dile getirmiştir. Başka bir deyişle, katılımcılar ABD üniversitelerinde bilimsel nitelikten ziyade yapılan çalışmaların ekonomik getirisinin ön planda olduğu düşüncesine de sahiptir. Üniversitelerin bilgi üretme ve öğretme misyonlarını yitirerek ticarethanelere dönüşmesi alanyazında tartışılan bir husus (Nelson ve Watt, 1999) olmakla birlikte bu araştırmanın katılımcılarının bu hususa dikkat çekmeleri buldukları akademik ortama yönelik eleştirel düşünebildiklerini göstermektedir.

Bireylerin beyin göçü kararında göç ettikleri ülkenin yahut bölgenin akademik ortamı kadar sosyal ortamı da etkilidir (Krishna ve Khadria, 1997). Katılımcıların ABD'deki sosyal ortamlarına yönelik değerlendirmelerinde üç hususun ön plana çıktığını belirledim. Bunlardan ilki katılımcıların ABD'nin genel anlamda daha rahat bir yaşam ortamı sunduğunu düşünüyor olmalarıdır. Katılımcılara göre bu rahatlığı sağlayan durumun ABD toplumunda bireyler arası ilişkilerde kişisel alanın Türkiye'dekine göre daha geniş olması, diğer bir deyişle insanların birbirlerine daha az karışmaları olduğu gibi aynı zamanda da bireyler arası ilişkilerin saygı üzerine kurulu olması olduğu söylenebilir. Bunlarla birlikte ABD'nin park, doğal yaşam alanları vb. gibi daha geniş yaşam alanları sağlaması da rahat bir sosyal ortam sunmaktadır. İkinci husus, ABD yükseköğretim sisteminin kavramlarından biri olan üniversite kenti kavramıdır. ABD'de metropoller haricinde üniversiteler öğrencileri trafik, gürültü vb. açısından daha az rahatsız edecek küçük kentlere kurulur. Bu küçük kentlerin yaşamlarının önemli bir kısmını içinde bulunan üniversite sağladığından bu tür kentlere üniversite kenti (kasabası, *college town*) denir. Katılımcıların bir kısmına göre Dömebirar üniversite kenti rahat ve huzurlu bir yaşam ortamı sunmakla birlikte entelektüel etkinlikler yoluyla uzmanlaşılacak alan haricinde kendini geliştirme açısından yeterince olanak tanıyamamaktadır. Bu durum özellikle Türkiye'de İstanbul ve Ankara gibi metropollerden gelerek Giwhiwe'de okuyan öğrencilerde belirgindir. Üçüncü husus, ikinci hususta söz ettiğim bakış açısının tam zıddıdır. Bazı katılımcılar, üniversite kentinin kendilerine trafik sorunu olmayan, gürültünün az olduğu ve suç oranlarının düşük olduğu ve böylece ders çalışmanın dışında çok fazla yapılacak bir şey olmaması nedeniyle çalışmalarına odaklanabildikleri sakin bir ortam sağladığını düşünmektedir.

Katılımcıların ABD'deki akademik ve sosyal ortama yönelik değerlendirmeleri kadar Türkiye'deki akademik ve sosyal ortam değerlendirmeleri de önemlidir. Çünkü bireylerin beyin göçü kararlarını hedef ülkenin bu değişkenlerdeki durumu kadar kaynak ülkenin durumu da etkiler. Katılımcıların Türkiye'deki akademik ortama ve bu ortamda kariyer yapmaya yönelik belirttikleri ilk durum, Türkiye'de liyakatten ziyade kişisel ilişkilerin daha etkili olduğunu düşünmeleridir. Katılımcılara göre uzmanlaşılacak alanda veya uzmanlaşmak istenen alanda yeterliliğe sahip olmak Türkiye akademisinde yeterli olmamakta, ayrıca kadro bulma veya lisansüstü programlara kabul almada tanıdık birilerinin olması da gerekmektedir. Genel tabirle adamcılık kavramıyla tabir edebileceğim bu durum, katılımcıların ABD'deki akademik ortamı değerlendirmelerinde dile getirdikleri ABD'de verilen emeğin karşılığının alındığı düşüncesinin tam tersidir. Öte yandan katılımcılar Türk üniversitelerinde Amerikan üniversitelerinin aksine materyal ve mali açıdan kaynakların yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Bu yetersizlik düşüncesi, lisans düzeyinde öğrenciye sağlanan eğitim olanaklarıyla lisansüstü düzeyde de araştırma

olanaklarıyla ilişkilidir. Bu durum ile ilişki içinde katılımcılar ayrıca Türk üniversitelerinin araştırma gücünün düşük olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılar araştırma gücünün düşüklüğü düşüncesini hem materyal kaynak eksikliği yönünden hem de beyin gücü açısından ele almıştır. Dömebirar'daki akademik ortamını değerlendirdiklerinde ABD'nin dünyanın en iyi beyinlerini kendine çeken bir cazibe merkezi olduğunu dile getiren katılımcılar, Türkiye söz konusu olduğunda Türkiye'nin iyi beyinleri kendine çekmek bir yana elindeki beyin gücünü de başka ülkelere kaptırdığını ifade etmiştir. Bu anlamda Türkiye beyin gücü açısından potansiyelinin altında kalmaktadır. Katılımcıların sıklıkla dile getirdiği Türkiye'de yeterince kaynak bulunmadığı iddiasını derinlemesine incelediğimde katılımcıların esasen Türkiye'de belirli şeyleri başarmaya yetecek kaynak olduğunu, fakat Türkiye'de kaynakların yeterince etkili ve verimli kullanılmadığını düşündükleri sonucuna vardım. Katılımcıların Dömebirar'daki akademik ortamı değerlendirmelerinde çoğunlukla olumlu boyutlardan bahsetmelerine rağmen aynı değerlendirmeyi Türkiye için yaptıklarında tamamen olumsuz durumlara odaklandıklarını, olumlu başlıklara değinmediklerini gördüm. Bunun nedeni katılımcılardan birçoğunun dışında çoğunluğunun Türkiye'deki üniversitelerde araştırmacı olarak deneyimlerinin olmaması, dolayısıyla ifade ettikleri görüşlerin deneyimden daha çok kanaat olması olabilir.

Katılımcıların Türkiye'deki sosyal ortamı değerlendirmelerinde de ekseriyetle olumsuz gördükleri durumlardan söz ettikleri bulgulardan görülebilmektedir. Bu minvalde katılımcıların en sık değindiği husus, kimi zaman Türkiye'de fikirlere değil, vücudun dışında bulunan materyal şeylere önem verilmesidir. Katılımcılara göre Türkiye'de insanların nasıl giyindiği veya neye benzedikleri ile uğraşmak yerine insanların öne sürdükleri fikirler dikkate alınmalıdır. Diğer yandan katılımcılara göre Türkiye'nin sunduğu sosyal ortam, bilim insanlarının rahat bir şekilde çalışmalarına odaklanabilmelerine el verecek şekilde değildir. Bu el verişsizlik, sosyal ortama etki eden siyasal gerginlikler, toplumsal olumsuzluklar ve ekonomik güçlüklerle ilişkilidir.

Giwhiwe'de öğrenimine devam eden veya öğrenimini tamamlamış katılımcıların Türkiye'ye dönme veya dönmeme karar mekanizmalarına yönelik incelemelerim sonucunda döneceğini belirten katılımcıların kararının altında yatan neden olarak döndüklerinde Türkiye'ye teknoloji ve bilgi aktarma isteği yattığı vargısına eriştim. Katılımcıların dönme kararının altında yatan Türkiye'ye artı değer katma duygusu, beyin göçü üzerine alanyazında dile getirilen milliyetçi model kullanılarak açıklanabilir (Pazarcık, 2010; Sağbaş, 2009). Milliyetçi modelin aksi olan insancıl modele göre bilim insanı ait olduğu ülkeye odaklanmak yerine en rahat çalışabileceği ortamda olmaya gayret etmelidir. Çünkü bilimin vatandaşlığı olmamaktadır. Milliyetçi modele göre ise bilim insanın ürettiği bilgi ve teknoloji en çok bu bilginin üretildiği ve pazarlanabilir bir ürüne dönüştüğü ülkeye katkı sağlar. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin kısıtlı olanaklarıyla yetiştirdikleri yetişmiş insan gücünü elinde zaten yüksek oranda yetişmiş insan gücü olan ülkelere kaptırması kaynak ülkeye tamiri zor olumsuzluklar doğurur (Docquier, 2006; Portes ve Celaya, 2013). Katılımcıların milliyetçi model çerçevesinde Türkiye'ye dönerek hizmet etme ve böylece ülkeye bilgi ve teknoloji transfer etmeyi arzuladıklarını söyleyebilirim. Benzer şekilde eğitimlerinin ardından ülkelere dönme kararı veren katılımcılar, ülkeye katacakları artı değerlerle ülkenin genel olarak gelişimine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye'ye dönmeme kararı veren katılımcıların genel olarak ekonomik, siyasal ve çalışma ortamı yetersizliği nedenleriyle bu kararı verdiklerini dile getirebilirim. Ekonomi boyutu ile ilgili olarak kesinlikle belirtmem gereken durum, dönmeme kararı veren katılımcıların beyin göçü yapmaları durumunda Türkiye'ye dönmelerine kıyasla birim olarak kazanacakları miktardan ziyade kazanacakları miktarın alım gücünün fazla olacağını düşünmeleridir. Bu katılımcılar

Türkiye'ye dönmeme kararı vermektedir çünkü bu sayede yıllarca emek harcayarak edindikleri unvan veya pozisyonları sayesinde eğitimlerine yaptıkları yatırıma daha iyi karşılık alabilmektedirler (Köser-Akçapar, 2006). Alanyazında beyin göçü ile ilgili gerçekleştirilmiş diğer çalışmalarda da ekonomik nedenlerin en güçlü beyin göçü tetikleyicisi olduğu dile getirilmiştir (Bernard, 1971; Gibson ve McKenzie, 2012; Tansel ve Güngör, 2004).

Katılımcıların Türkiye'ye dönmeme düşünce mekanizmalarının ikinci boyutu, genel bir ifadeyle siyasal atmosferdir. Katılımcılar, genellikle demokratik bir yaşam tarzının bileşenleri olan hukukun üstünlüğü, insan hakları ve ifade özgürlüğü açılarından yurt dışında daha rahat bir yaşam süreçlerine inanmaktadır. Katılımcılar dönmeme kararlarının altında yatan esas nedenin, daha fazla ifade özgürlüğü ve hukuk üstünlüğü sağlayan yerlerde yaşama isteği olduğunu belirtmiştir. Hatta bazı katılımcılara göre daha demokratik bir ortamda yaşamak, ekonomik kazançtan bile daha önemlidir. Diğer bir deyişle, bu katılımcılara göre insanlara ne kadar para verirse verilsin verilen para demokratik güvence ile birlikte gelmeyince beyin gücünü kaynak ülkelere döndürme ihtimali yoktur. Alanyazında daha önce de tartışıldığı üzere, bireylerine olabildiğince düşünce ve ifade özgürlüğü sağlamayan, bireylerin kendilerini hukuken güvende hissetmediği, genel olarak siyasal istikrarsızlığın olduğu bir ülkede beyin göçüne çözüm bulunması pek de ihtimal dahilinde görünmemektedir (Tansel ve Güngör, 2004; Ngoma ve Ismail, 2013).

Üçüncü boyut, katılımcıların Türkiye'de çalışma ortamlarının ve profesyonel olanakların yetersizliğine ilişkin düşünceleridir. Katılımcılar ya uzmanlaştıkları veya uzmanlaşmaya çalıştıkları alanda Türkiye'de çalışabilecekleri bir şirket veya benzeri bir yapılanma olmadığını düşünmekte ya da çalışma alanlarında yeterince yenileşim olmadığını ve Türkiye'ye dönmeleri durumunda standart bir iş yapmak zorunda kalacaklarını düşünmektedirler. Bu bulgunun gösterdiği gibi bireyler kendilerini mesleki anlamda daha iyi gerçekleştirme olanağı sunan yerlerde kariyer yapmayı tercih etmektedir.

Türkiye'ye dönme kararı veren katılımcıların düşünce yapıları milliyetçi model ile açıklanabildiği gibi dönmeme kararı veren katılımcıların düşünce yapısı ise insancıl model kullanarak açıklanabilir. İnsancıl modele göre yetişmiş beyin gücü kendini en rahat hissettiği ve böylece kapasitesini en rahat şekilde gerçeğe dönüştürebileceği yerlerde olmalıdır (Pazarcık, 2010; Sağbaş, 2009). Dolayısıyla beyin gücünün bir ülkeden başka bir ülkeye geçişine beyin göçü kavramıyla olumsuz bir durum gibi bakılmamalı, bireylerin seyahat etme ve istedikleri yerde yaşama özgürlükleriyle ilintili olarak beyin dolaşımı olarak bakılmalıdır. Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönmeme kararı veren katılımcıların insancıl model çerçevesinde şu amaçlara erişmeye çalıştıklarını söyleyebilirim: Daha iyi ekonomik güce erişmek, daha ileri demokratik haklara sahip olmak ve arzu ettikleri bir meslekte ve ortamda çalışarak kendilerini gerçekleştirmek ve en genel anlamda daha iyi bir yaşam sürmek. İnsancıl model çerçevesinde dikkat edilmesi gereken bir husus, dönmeme kararı veren katılımcıların ülkelerini sevme durumlarının dönme kararı veren katılımcılar kadar olup olmadığını tartışma konusu etmektir. Buradaki tartışmayı inceleyen birinin yapacağı en büyük hata, dönmeme kararı veren katılımcıların doğdukları ve büyüdükleri ülkeyi yeterince sevmediklerini düşünmek olacaktır. Dönmeme kararı veren katılımcılar, ülkelere en az dönme kararı verenler kadar değer vermektedir. Ancak araştırma bulgularına dayanarak söyleyebilirim ki bu bireyler, ülkelerini sevmelerine rağmen bir kere geldikleri yaşamı yaşayabilecekleri en rahat ve en mutlu şekilde yaşamayı ön plana almaktadır. Bu bağlamda Dömebirar bölgesinin Giwhiwe Üniversitesi öğrencileri özelinde insancılığın milliyetçiliğe galebe çaldığını rahatlıkla

söyleyebilirim. Bu durum gerek katılımcı grupta dönme kararı veren kişi sayısının dönmeme kararı veren kişi sayısının yarısı kadar olmasından gerekse de katılımcıların sorularına verdikleri yanıtlardan görülebilir. Başka bir deyişle bu araştırmanın bulguları, Türkiye bir ülke olarak ekonomik, demokratik ve çalışma ortamları bazında olduğundan daha da gelişmedikçe Giwhiwe öğrencilerinin ekseriyetle dönme kararı vermeyeceğine işaret etmektedir.

Katılımcıların beyin göçünü tersine döndürerek yetişmiş Türk insan gücünü Türkiye'ye çekmek amacıyla dile getirdiği çözüm önerileri, dönmeme kararı veren katılımcıların dile getirdiği boyutlarla paralellik göstermektedir. Katılımcılara göre Türkiye genel olarak demokratik yaşam tarzı alanında gelişim göstermeli, vatandaşlarına hukuken güvenli ve ifade özgürlüğünün olduğu bir ortam sağlamalıdır. Ancak bu sayede yurt dışında bulunan beyin gücü Türkiye'ye yönelebilir. Ayrıca katılımcılar ekonomik alanda da bir gelişim gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkiye çalışan kesime kısa veya orta vadede genç kesimin göç etmeyi arzuladığı ABD, Kanada veya Avrupa ülkeleri boyutunda ödemeler yapar duruma gelemese bile katılımcılar en azından bu doğrultuda bir gelişim ışığı gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İhtiyaç duyulan türden ekonomik gelişimde en önemli husus, paranın alım gücünün artarak insanların temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ile birlikte temel ihtiyaçlar kadar önemli olan seyahat, kültürel etkinlikler vb. yoluyla kendini gerçekleştirmenin sağlanabilmesine olanak verecek türden bir alım gücüne bireylerin erişebilmesidir. Ayrıca ekonominin iyileşmesi dönmeme kararı veren katılımcıların defaatle dile getirdiği Türk üniversitelerinin mali ve materyal kaynak eksikliğini zamanla gidermek için de elzemdir. Şu hususu önemle dile getiriyorum: Araştırmanın bulgularına göre tek başına ekonominin ilerlemesi yeterli olmayacak, bu ekonomik ilerlemenin demokratik yaşam ortamının geliştirilmesi ile desteklenmesi de katiyen gerecektir. Katılımcıların vurguladığı bir diğer beyin göçünü engelleme ve tersine çevirme yolu, Türkiye'de düzey fark etmeksizin eğitim niteliğini artırmaktır. Örneğin, katılımcılara göre yükseköğretim düzeyinde eğitim niteliğinin artması, bundan sonraki süreçlerde gelecek kuşakların eğitim için yurt dışına çıkmasına ve beyin göçüne yönelmelerine engel olabilir. Benzer şekilde ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitimin niteliğinin artması ise halihazırda yurt dışında olan ve çocuğunun eğitimini alacağı her kararda göz önüne almak zorunda olan bireylerin dönüşünü olumlu etkileyecektir. Araştırma bulguları, katılımcıların beyin göçünü durdurmak ve tersine çevirmek amacıyla ülkede gerilim dolu siyasi ortam olmaması gerektiğini düşündüklerine işaret etmektedir. Bulgulara göre bilim insanı kafasının rahat ettiği huzurlu bir ortamda olmadığı sürece potansiyeline ulaşamaz. Son olarak katılımcılar eğitim amacıyla yurt dışında bulunan Türk öğrencilerle yetkililerin iletişim halinde olması ve böylece bu öğrencilerde ülkelere yönelik oluşabilecek bir yabancılaşma durumunun engellenmesi gerektiğini öne sürmüştür. Katılımcılar yurt dışında geçirdikleri süre arttıkça buldukları kültüre (Amerikan) daha iyi uyum sağlamakta, buldukları bölgedeki (Dömebirar) yaşam biçimini giderek özümsemektedir. Bu durum ise dönmeme kararını tetiklemektedir.

Gerek Dömebirar'da geçirdiğim dört yıldan fazla süre gerekse de bu süreden kökenlenen mevcut araştırmanın sonuçları, Giwhiwe'de yaşamalarını kurma aşamasında olan Türk öğrencilerin önemli bir kısmının Türkiye'de yaşamamayı ellerindeki en güçlü seçenek olarak gördüklerini göstermektedir. Beyin gücünün kendini en özgür hissettiği ve ekonomik olarak en rahat ettiği ortama kaydığını bu araştırmanın sonuçları da desteklemektedir. Ayrıca ulaşım olanaklarının oldukça ilerlediği ve sosyal medya sayesinde bireylerin başka ülkelerdeki yaşam ortamlarını rahatlıkla inceleyebildiği günümüzde sadece vatanseverlik duyguları bireyleri doğdukları topraklarda tutamamaktadır. Bireyler bir kez yaşadıkları yaşamı değerlendirebilecekleri en iyi yerde yaşamaya yönelmektedir. Kısaca, düşünce ve ifade özgürlüğünün olmadığı yerde bilim

olmamakta, sanat ve felsefe ile desteklenen bilimin olmadığı yerde de ekonomik gelişme belirli bir düzeyin üzerine çıkamamaktadır. Türkiye gerek beyin göçü yapmış veya yapmaya eğilimli Türkiye kökenli bireyleri gerekse de uluslararası diğer araştırmacıları kentlerine çekerek geçmişte Atina'nın, Roma'nın, Bağdat'ın, İstanbul'un, Londra'nın, Paris'in, günümüzde ise New York'un, Şikago'nun olduğu gibi cazibe merkezi kentlere sahip olmak istiyorsa demokratik yaşam tarzını ilerletmeli, bu ilerlemeyi de ekonomik kalkınma ile desteklemelidir. Tek başına ekonomik kalkınma iş görmeyecektir.

Veri toplama sürecini görüşme ve kişisel gözlemler yoluyla gerçekleştirdiğim bu araştırma, ABD'nin Orta Batı bölgesinde bulunan Giwhiwe Üniversite'siyle sınırlıdır. ABD içinde farklı bölgelerde bulunan uluslararası Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından Türkiye'ye dönme veya dönmeme kararlarının farklılık göstermesi şaşırtıcı olmayacaktır. Aynı durum ABD'den başka ülkelerde bulunan Türk beyin gücü için de geçerlidir. Araştırmada tartıştığım hususlar doğrultusunda Türkiye'nin yurt dışındaki beyin gücünü kendine çekebilmesi için demokratik yaşam tarzını ilerletmesi, demokratik kurumların işleyişini güçlendirmesi, ekonomik sıkıntıları gidererek araştırmacıların yaşadığı sorunları en az düzeye indirmesi, siyasal sorunları çözerek siyasetin günlük yaşam üzerindeki etkisini yok etmesi ve anaokulundan üniversiteye eğitim ve araştırma kurumlarının niteliğini arttırması gerektiğini öneriyorum. Ayrıca yurt dışında eğitim gören Türk öğrencilerin yaşadığı sorunları çözmek ve ülkelere aidiyetlerini korumalarını sağlamak amacıyla sadece bu öğrencilerle ilgilenen ofisler kurulmasını ve bu ofislerde çalışacak yetkililerin öğrencilerle periyodik olarak iletişime geçmesini de öneriyorum. Bu araştırmada incelediğim konuları veya benzerilerini inceleyecek araştırmacıların yoğun bir Türk öğrenci nüfusunun bulunduğu ABD'nin farklı bölgelerinde incelemeler yapmalarına, ayrıca farklı ülkelerdeki uluslararası Türk öğrencileri de araştırma kapsamlarına almalarına salık veriyorum. Farklı ülkelerden Türk öğrencilerin beyin göçüne yönelik bakış açıları, Türkiye için ciddi bir sorun olduğunu düşündüğüm beyin göçünün anlaşılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Beyin göçünün neden gerçekleştiğinin ve nasıl önleceğinin anlaşılması, Türkiye'ye dönmeme kararı veren katılımcıların yaşadıklarını düşündüğüm kafkaesk yabancılaşmayı engellemeyi de sağlayacaktır. Aslında dönmeme kararı veren katılımcıların önemli bir bölümü, buldukları yere kendilerini ait hissetmemektedir:

April: Şöyle bir şey var ki ben aslında vatanım yokmuş gibi hissediyorum. Çünkü Türkiye'ye gittiğimde kendi vatanımda gibi hissetmiyorum. Burası zaten benim vatanım değil. Yani aslında ben Amerika'da veya Avrupa'da çok mutlu bir hayat yaşayacağımı düşünmüyorum. Sadece özgür olmak vatanımdan uzakta olmaktan daha önemli bir şey bence.

Kayra: ... burada dördüncü senem fakat hala nedense kendimi Amerika'ya ait hissedemiyorum, belki buranın kültürünün çok farklı olmasından.

Cem: Ben Türkiye'deki kadar mutlu değilim. Türkiye'deki kadar o sıcaklık yok yani. Yani burada beni seven, benim sevdiğim insanlar var ama Türkiye gibi şey değil. Yediğin, içtiğinden bile yola çıkarsan karnın acıklığında bile sadece karnın doysun diye yemek yiyen insansın.

Bilal: Zaten bizler biliyorsun annelerimiz, babalarımız orada [Türkiye'de] olduğu için hiçbir zaman için burada [ABD'de] tam değiliz yani... Herkes de öte yandan dönmek istiyor bu da bir gerçek. Çünkü ailesi orada, arkadaşları orada. Hiçbir zaman için konuştuğum İngilizce dilinde ya da başka bir dilde yaptığın muhabbet senin normal kendi memleketinde olan biriyle yaptığın muhabbet kadar akıcı ve güzel olmuyor, tat olmuyor, bu bir gerçek.

Kaynaklar / References

- Agee, J. (2009). Developing qualitative research questions: A reflective process. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22(4), 431-447, doi: 10.1080/09518390902736512
- Allen, R. E. S., & Wiles, J. L. (2015). A rose by any other name: Participants choosing research pseudonyms. *Qualitative Research in Psychology*, 13(2), 149-165, doi: 10.1080/14780887.2015.1133746
- American Psychological Association (APA). (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6. Baskı). Washington, DC: American Psychological Association.
- Bacchi, A. (2016). Highly skilled Egyptian migrants in Austria: A case of brain drain or brain gain? *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 14(2), 198-219.
- Bakırtaş, T. ve Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 961-974.
- Barnes, M. E., & Smagorinsky, P. (2016). What English/language arts teacher candidates learn during coursework and practica: A study of three teacher education programs. *Journal of Teacher Education*, 67(4) 338-355, doi: 10.1177/0022487116653661
- Basri, E., & Box, S. (2008). *The global competition for talent: Mobility of the highly skilled*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development (OECD).
- Beine, M., Docquier, F., & Rapoport, H. (2008). Brain drain and human capital formation in developing countries: Winners and losers. *The Economic Journal*, 118, 631-652.
- Bernard, T. L. (1971). The brain drain: Why do they come here? *The Educational Forum*, 35(3), 353-358, doi: 10.1080/00131727109340513
- Bouwel, L. V., & Veugelers, R. (2013). The determinants of student mobility in Europe: The quality dimension. *European Journal of Higher Education*, 3(2), 172-190, doi: 10.1080/21568235.2013.772345
- Bresler, L. (2008). Research as experience and the experience of research: Mutual shaping in the arts and in qualitative inquiry. *LEARNING Landscapes*, 2(1), 267-279.
- Burnard, P., Gill, P., Stewart, K., Treasure, E., & Chadwick, B. (2008). Analysing and presenting qualitative data. *British Dental Journal*, 204, 429-432.
- Cao, X. (1996). Debating 'brain drain' in the context of globalisation. *Compare*, 26(3), 269-285, doi: 10.1080/0305792960260303
- Çimen, M. (2018, 14 Kasım). 'Uluslararası lider araştırmacılar programı' destekleri açıklandı. *Akşam*. <https://www.aksam.com.tr/> adresinden erişilmiştir.
- DeVoretz, D. J. (2006). The education, immigration and emigration of Canada's highly skilled workers in the 21st century. http://boards.amssa.org/research/members/viewPost/post_id:3033 adresinden erişilmiştir.
- Docquier, F. (2006). Brain drain and inequality across nations. *IZA Discussion Paper no. 2440*.
- Docquier, F. & Rapoport, H. (2012). Globalization, brain drain, and development. *Journal of Economic Literature*, 50(3), 681-730. doi: 10.1257/jel.50.3.681
- Farber, N. K. (2006). Conducting qualitative research: A practical guide for school counselors. *Professional School Counseling*, 9, 367-375.
- Gibson, J., & McKenzie, D. (2012). The economic consequences of 'brain drain' of the best and brightest: Microeconomic evidence from five countries. *The Economic Journal*, 122, 339-375, doi: 10.1111/j.1468-0297.2012.02498.x
- Köser-Akçapar, Ş. (2006). Do brains really going down the drain? *Revue Européenne Des Migrations Internationales*, 22(3), 79 -107, doi: 10.4000/remi.3281
- Krishna, V. V., & Khadria, B. (1997). Phasing scientific migration in the context of brain gain and brain drain in India. *Science, Technology and Society*, 2, 347-385.
- Kurtuluş, B. (2000). Dünya Biliminin Merkezi: A.B.D. Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan içinde (ss. 177-186). Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage..
- Mazzarol, T. W., & Soutar, G. N. (2001). *The global market for higher education: Sustainable competitive strategies for the new millennium*. Cheltenham: Edward Elgar.

- Mogu rou, P. (2006). *The brain drain of Ph.D.s from Europe to the United States: What we know and what we would like to know*. Florence: European University Institute Working Papers, Robert Schuman Centre for Advanced Studies Nu. 2006.
- Nelson, C., & Watt, S. (1999). *Academic keywords: A devil's dictionary for higher education*. New York: Routledge.
- Ngoma, A. L., & Ismail, N. W. (2013). The determinants of brain drain in developing countries. *International Journal of Social Economics*, 40(8), 744-754, doi: 10.1108/IJSE-05-2013-0109
- Oosterbeek, H. & Webbink, D. (2011). Does studying abroad induce a brain drain? *Economica*, 78, 347-366, DOI: 10.1111/j.1468-0335.2009.00818.x
-  grecinin 'gelecek hayali': Alman vatandaşı olmak. (2019, 23 Nisan). *Cumhuriyet*. <http://www.cumhuriyet.com.tr> adresinden erişilmiştir.
- Pazarcık, S. F. (2010). *Beyin gücü olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri  niversitelerinde  alışan Türk sosyal bilimciler üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).  anakkale Onsekiz Mart  niversitesi, Çanakkale, Türkiye.
- Portes, A., & Celaya, A. (2013). Modernization for emigration: Determinants and consequences of the brain drain. *Deadalus*, 142(3), 170-184.
- Sağbaş, S. M. (2009). *Beyin gücünün ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye  rneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Saldana, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. London: Sage.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks: Sage.
- Tansel, A. ve Güngör, N. D. (2003). "Brain drain" from Turkey: Survey evidence of student non-return. *Career Development International*, 8(2), 52-69.
- Tansel, A. ve Güngör, N.D. (2004). Türkiye'den yurt dışına beyin g c : Ampirik bir uygulama. Economic Research Center, Working Papers in Economics.
- Times Higher Education (THE). (2019). World university rankings. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/1/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats adresinden erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (T İK) Uluslararası G c İstatistikleri. (t.y.). <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye'yi terk ediyorlar. (2019, 23 Temmuz). *Odatv*. <https://odatv.com> adresinden erişilmiştir.
- United States Census Bureau. (2019). <https://www.census.gov/> adresinden erişilmiştir.

Yazar

Dr. M. Emir Rüzgar; Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve  ğretim Anabilim Dalı'nda  ğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Yazarın temel ilgi alanları, sinema filmlerinin eğitimde kullanımı, nitel araştırma ve program kuramıdır.

İletişim

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve  ğretim Anabilim Dalı. B Blok, Kat 3. Aksaray, Türkiye. memirruzgar@aksaray.edu.tr

Ek-1

Bilgi ve Olur Formu

Değerli katılımcı,

Bu araştırmanın amacı, yurt dışında öğrenim gören Türk öğrencilerin eğitimlerinin ardından yurda dönme veya dönmeme kararlarını ve bu kararları etkileyen düşünce süreçlerini incelemektir. Bu formun amacı, sizi bu araştırmaya katılmaya davet etmektir. Araştırmaya katılma kararınız tamamen gönüllülük ilkesine dayalıdır. Eğer araştırmaya gönüllü şekilde katılmaya karar verirsiniz bir defaya mahsus olmak üzere yaklaşık bir saat sürecek bir görüşmeye katılmayı kabul etmiş olacaksınız. Bu görüşmede araştırmacı sizden bazı demografik bilgiler isteyecek, ardından da araştırma konusu ile ilgili sorular soracaktır.

Görüşme sizin seçtiğiniz bir yerde ve sizin tayin ettiğiniz bir gün ve saatte gerçekleştirilecektir. Görüşme esnasında verdiğiniz cevaplar, ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Bu kayıt işlemi, sizden toplanan verilerin çözümlemesinin niteliğini artırma ve çözümleme sürecini kolaylaştırma amaçlıdır. Görüşme esnasında cevap vermek istemediğiniz sorulara yanıtlamayı reddedileceğiniz gibi arzu ettiğiniz herhangi bir anda görüşmeyi tamamen sonlandırma hakkına da sahiptir. Görüşme tamamlanmış olsa dahi verdiğiniz yanıtların araştırma sürecine dahil edilmemesini talep edebilirsiniz.

Bu araştırmaya katılımınız size mali hiçbir yük getirmeyecektir. Öte yandan araştırmaya katılımın tamamen GÖNÜLLÜLÜK ilkesine dayalı olduğunu tekrardan belirtmek gereklidir. Ayrıca araştırmaya katılımınız sonucunda herhangi bir mali kazanç veya ödül elde etmeyeceksiniz. Görüşme esnasında verdiğiniz yanıtlar çözümlenecek ve alanyazına katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma kapsamında sizden yalnızca araştırma konusu ile ilgili bilgiler toplanacak, kişisel bilgileriniz istenmeyecektir. Araştırma konusu ile toplanan bilgiler de yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak, başka hiçbir kişi veya kurumla paylaşılmayacaktır. Görüşme esnasında sizden bir takma ad seçmeniz istenecek, araştırma bulgularının rapor edilmesinde seçtiğiniz bu takma ad kullanılacak ve böylece gizliliğiniz korunacaktır. Verdiğiniz yanıtlar şifre ile korunan bir bilgisayarda saklanarak gizliliğinize azami ihtimam gösterilecektir.

Gösterdiğiniz ilgi için teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

18 yaşından büyük olduğumu tasdik ederim.

Lütfen seçeneklerden birini seçiniz:

_____ Bu bilgi ve olur formunda tanımlandığı şekliyle ve kendi rızamla bu araştırmaya katılmayı kabul **ediyorum**.

_____ Bu bilgi ve olur formunda tanımlandığı şekliyle ve kendi rızamla bu araştırmaya katılmayı kabul **etmiyorum**.

İsim:

Tarih:

İmza:

Ek-2

Katılımcı Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: (K) (E)

Yaşınız: _____

Vatandaşlık: Türk () Amerikan () Diğer, belirtiniz ()

Yurt Dışındaki Akademik Bölümünüz: _____

Türkiye’de elde ettiğiniz son akademik derece ve yılı (lisans, yüksek lisans vb.): _____

Bu dereceyi edindiğiniz bölüm ve kurum:

Kaç yıldan beridir eğitim amaçlı yurt dışında bulunuyorsunuz: _____

Yurt dışında hangi dereceyi/dereceler’ kazandınız veya kazanmaya çalışıyorsunuz: _____

Yurt dışında eğitim almanızı sağlayan finansal kaynağınız nedir?

MEB bursu ()

Asistanlık ()

Başka Burs [Fulbright vs] ()

Kendi

kaynağım [aile vb] ()

Diğer, lütfen belirtiniz _____

Ek-3

Görüşme Protokolü

1. Neden yurt dışında eğitim almaya karar verdiniz? Bu kararınızı neler veya kimler etkiledi?
2. Neden bu üniversitede (Giwhiwe) karar kıldınız? Bu bölgeyi seçme kararınızdan memnun musunuz?
3. Eğitiminiz için Türkiye’de kalmış olsaydınız hayatınız şu anda olduğundan farklı olur muydu? Evet ise neden?
4. Eğitiminizi tamamladıktan sonra ne tür bir işe başlamayı düşünüyorsunuz? Neden bu işi tercih ediyorsunuz?
5. Eğitiminizin ardından Türkiye’ye dönmeyi düşünüyor musunuz?
 - a. Yanıtınız evet ise:
 - i. Türkiye’de ne yapmayı planlıyorsunuz?
 - ii. Dönüş kararınızı etkileyen etkenler nelerdir?
 - b. Yanıtınız hayır ise:
 - i. Yaşamınıza nerede devam etmek istiyorsunuz?
 - ii. Bu bölgeyi seçmenizde hangi etkenler etkili oldu? Neden burada yaşamak istiyorsunuz?
 - iii. Bu bölgedeki yaşam ile Türkiye’dekini karşılaştırınca ne tür farklılıklar görüyorsunuz?
 - iv. Türkiye’de neler değişirse yurda dönmeyi göz önüne alırsınız?
 - v. Dönmeme kararınızın aileniz üzerine ne gibi bir etkisi var (aile var ise)?
6. Türkiye’ye dönme veya dönmeme kararınız burada geçirdiğiniz zamanda değişti mi? Buraya ilk geldiğinizde dönüp dönmeme hakkında ne düşünüyordunuz?
 - a. Eğer kararınız zamanla değişti ise bu değişimi etkileyen etkenler nelerdir? (Ne oldu da kararınızı değiştirdiniz?).
7. Türkiye’den birileri size yurt dışı eğitim konusunda fikirlerinize danışırse ne tür önerilerde bulunursunuz?
8. Eğer yurt dışında yaşama karar verdiyseniz bulunduğunuz bölgede etkileşimde bulunduğunuz kişilere Türkiye hakkında ne tür bilgiler verirsiniz? Türkiye hakkında nasıl bir izlenim aktarmaya çalışırsınız?
9. Eğitiminiz esnasında yurt dışında yaşayan biri olarak dışarıdan bakınca Türkiye hakkında neler düşünüyorsunuz? Türkiye sizde nasıl bir izlenim bırakıyor?
10. Eğer siz, Türkiye’nin yurt dışındaki insan gücünü Türkiye’ye döndürmeden sorumlu bir kişi olsaydınız, neler yapardınız?

Summary

Purpose and significance. Dömebirar (pseudonym) is an area in Midwest region of the United States of America (USA). It is home to Giwhiwe University (pseudonym), which provides education to a considerable number of international students including Turkish ones. As a Turkish international doctoral student myself, I spent more than four years at Giwhiwe. During my time there, I, expectedly, had close contact with other international Turkish students. As I interacted with my peers at Giwhiwe, I noticed that it is a significant decision for them whether to return to Turkey or to stay in the States after their graduation. I, moreover, observed that a lot of these students considered staying in the States as their only viable option after graduation rather than returning to their home country, Turkey. My peers' decision to stay at the States or to return to Turkey has appealed me so much so that I decided to examine it empirically. Therefore, my primary purpose in this study was to examine international Turkish students' (active or recently graduated) decision to return or not to return to Turkey after their education at Giwhiwe University in Dömebirar. Specifically, I aimed at answering following questions:

1. How do participants evaluate academic and social environments at Giwhiwe (Dömebirar) as well as academic and social environments at Turkey?
2. How do participants that would return to Turkey explain their thought process?
3. How do participants that would not return to Turkey explain their thought process?
4. What are participants' views on how to encourage them to return to Turkey?

International students' decision from developing countries to stay at the developed country that they study or to move to another developed one after their education results in brain drain. By the same logic, in the context of this study, international Turkish students' decision to stay in the States or move to another developed country can be examined under brain drain concept. Although the literature on brain drain is abundant, the number of the studies on international Turkish students within the framework of brain drain is limited. Therefore, as once an international Turkish student at Giwhiwe University, my effort in this study can shed light on brain drain concept within international Turkish students.

Method. I devised the present study as a qualitative one. The research site for the study was Dömebirar, a region in Midwest, USA, where Giwhiwe University is located. Giwhiwe University is a land-grant state university. According to *Times Higher Education*, it was among 50 best universities around the world in 2019. International students from various countries study at this university including Turkish ones. Dömebirar is a college town in the sense that majority of the economic and social activities within the area is due to Giwhiwe University. The participants of this study were 19 international Turkish (undergraduate and graduate) students who participated in the study voluntarily. For data collection, I conducted semi-structured interviews with the participants. The interviews took place at a place and time that the participants chose. I conducted 17 of the interviews vis-à-vis whereas the remaining two were online due to geographical distance between me and the interviewees at the time of the interview. With the permission of interviewees, I recorded all of the interviews for analysis. I transcribed all of the interviews by using voice typing feature of Google Docs and F5 transcription software. For data analysis, I utilized thematic analysis technique where I created my codes and then themes. In order to ensure credibility of my analysis, I employed prolonged engagement technique as well as peer debriefing.

Results. I divided my results into three categories in relation to my research questions. First, in terms of the academic environment at Dömebirar in particular and at USA in general, participants indicated that USA encompassed better financial and material resources, that they felt that their efforts were better appreciated, and that education in USA was generally better. They, additionally, stated that American universities were governed like private corporations. In terms of their social environment in USA, they mentioned that USA provided them a comfortable life. Moreover, although some of them considered the social life at Giwhiwe insufficient in terms of social opportunities, the others argued that Giwhiwe presented them a congenial social environment so that they could focus on their studies. On the other hand, when the participants evaluated the academic environment in Turkey, they made the point that academic institutions in Turkey valued personal relations more than academic qualifications (meritocracy). Furthermore, about Turkish universities and their research activities, participants

maintained that Turkish universities lacked resources, that Turkish universities' research activities were not that strong, and that resources in Turkey were not used wisely. As for social environment in Turkey, participants expressed that people' looks rather than their ideas were valued, and that scientists felt occupied by other things rather than focusing on their research in Turkey.

Second, six of the participants stated that they would return to Turkey after their education while 11 of them said that they would stay in the States or move to another developed country after graduation. Two of the participants remained undecided. Participants who decided to return to Turkey aimed to do so to transfer knowledge and technology to Turkey. On the other hand, the participants who decided not to return to Turkey aimed to have better economic living conditions, to live in a more peaceful living environment, and to have a career in a more professional working environment by settling down in another country than Turkey.

Third, participants asserted that Turkey needed to improve its democracy to allow a more inclusive atmosphere in the country. In addition, it needed to grow its economy, increase the quality of education, ameliorate the political situation and have better communication with students abroad to overcome brain drain. What was important for the participants of the study was that these improvements go hand in hand in that a sole improvement in economy without necessarily a better democracy, for example, would not yield the desired results in battling brain drain.

Discussion and Conclusion. I claim that there is a congruency between the reasons why international Turkish students would not return to Turkey after their education at Giwhiwe and their suggestions on how Turkey can battle brain drain. Thus, based on the findings of the study, I argue that Turkish Higher Education System needs to combine an economic growth with a cherishing democratic environment to overcome brain drain. In the present age of globalism and social media, human beings do not value the idea of borders and locality as they once did; rather, they want to live their life to the fullest. To do that, they pursue a democratic and prosperous environment. Turkey can defeat brain drain and reverse it only by becoming more democratic and by having a better economy.